

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23945
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

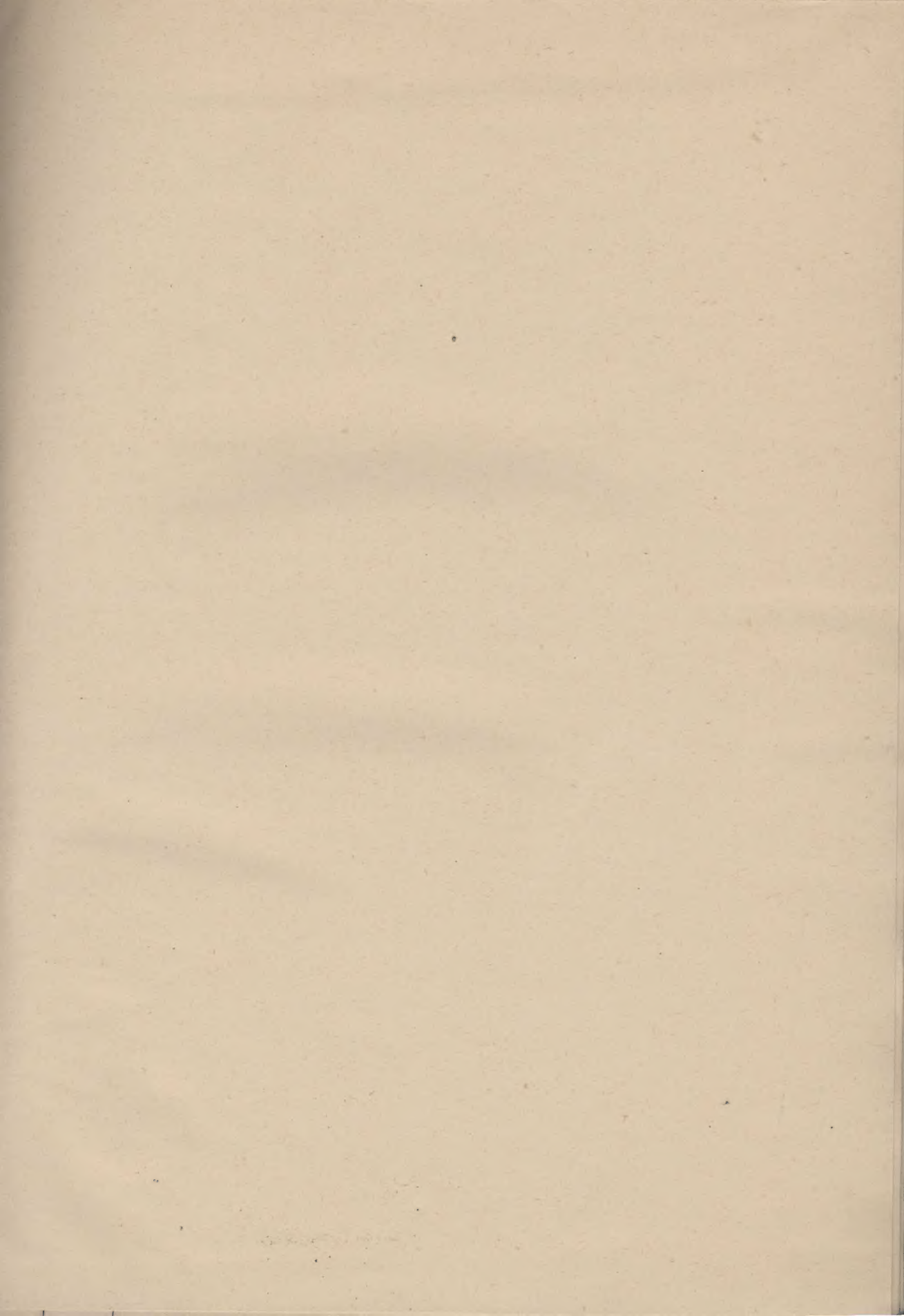
Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	83
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

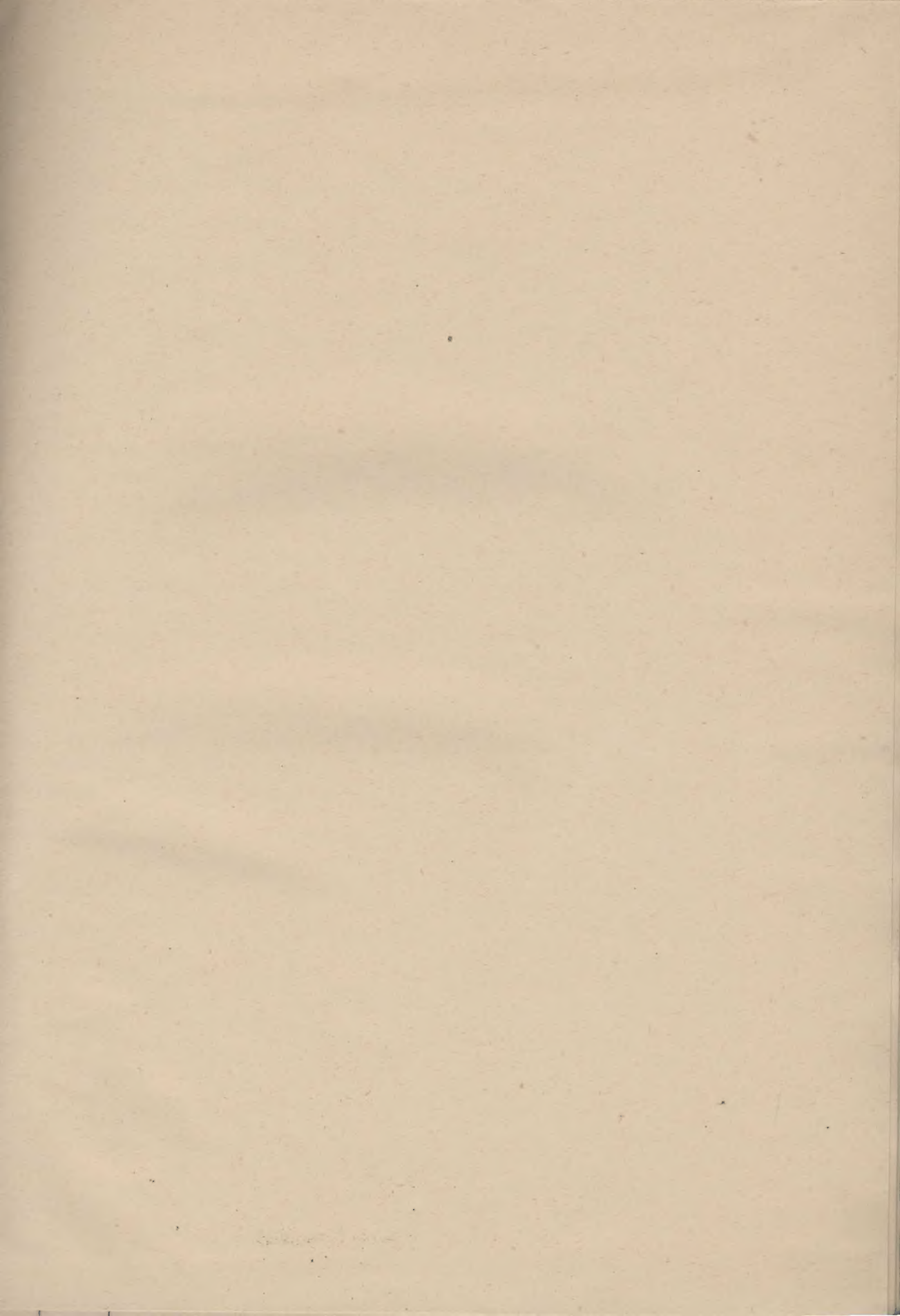

VOL. 83

MEET
TO
MILITARY

meet adj भजमान L .

meeting n सैनिकातिन् ¹ApSr, Sch .

meeting adj मिलन Naish _____ समागमिन् ind

Ant _____ सङ्गिन् W _____ प्रतीप f(आ)

MBh, R, Ragh, etc _____ लग्न Gol _____ संचरण

f(इ) MW _____ संचरिन् Kad _____ सानिपातिन्

Katy'Sr, सानिपातिन्.

being in a meeting room सभ्य AV, etc going

to m. अभिसारिन् Vikr m. with लाभिन् (ifc)

Rajat, Pracand, Karand _____ (?) समापन्न Divyav

m. with an obstacle आगत (in comp) Mn 8.291 m.

with death मृत्युसंघित, मृत्युसम्मित (v.l.) MBh .

meeting n 1 I मिलनम् Amar, Gīt _____ मिलनम्

Kathās _____ मिलः Kāv, Kathās, मिलकः Kāv,

Pāncat _____ (in a friendly manner) सङ्गमः

(सङ्गमम्) _____ g अर्थ्यादि _____ ifc f आ) RV, etc

(in a hostile manner) ^{सङ्गमः} ~~समागमनम्~~ (सङ्गमम्)

अर्थादि ifc fआ) RV, etc समागमनम्

MBh साङ्गसम् Hit, Subh समागति

f W संसर्जनम् ĀsvSr, AV, Paris

संघट्टनम् Rājat, Vet, Sāh, Pratāp गोष्ठी MBh,

etc .

1 II संवर्तः MBh संवर्तनम्, संवर्तना

Bālar संनिपातः MBh, Kāv, etc समज्या

L समनम् AV, RV समयः (ifc f आ)

AV, SBr समरः, समरम् (g अर्थ्यादि) RV,

AV, SBr समरणम् Nir समवधानम्

Kusum, Sarvad, Buddh समवसरणम् Buddh

समापत्ति f Kālid समावेशः RPrāt, Hariv,

अभिसरणम् Sāh, etc अभिसारः
आसदः Sāh,

Gīt, etc आसदः इज्या इज्या इज्या (L दर्शनम्) दर्शनम्

(with gen Cān , instr with or without Saha Vet, in comp

Paṅk 12.60) Śak 5. $\frac{5}{6}$, 7. $\frac{25}{26}$, Rājat — ^{०९१}सावयनम्

Vait — सम्भवः (ifc f आ) Gobh —

समिति f BV — सम्भदः Bh, Kav, etc —

(of waters) सम्भवः R, Hariv, BhP .

(the act of) meeting together सम्वायनम् L an

excellent place of m. सुसंगमः BhP frequent m. सङ्गतम्

Kathp, In, Bh, etc m. accidentally सङ्गति f Bh, R,

etc, सङ्गतिक (ifc) Sarvad m. again पुनः संगमः

Kathas m. for conversation गोष्ठिविन्ध्यः Kad 5.825

the n. of four roads स्वास्तिकः m. of 4 ways in a

town नगरचतुष्पथः, नगरचतुष्पथम् KanGr having

a good m. सुषंसद mfn RV m. of men सधानम्

Hariv, Kan, etc a m. of the gods विश्वीणकः the

m. of two boundaries सीमासन्धि m in S. 248, 261

the m. of two or more streams in a common point of union

(as at Prayāga or Allahābād) वेणि m W the m. of

two words in the Krama text (caused by omitting those

between) संक्रमः VPrat the n. of warchariots रथसङ्गः:

RV the n. one another परस्परसमागमः 2 m. place

एकाकिनम् 33r गोष्ठः (गोष्ठम् L) R h 12.

6547 (9953) सङ्गथः W, 33r a n. place of

men मनुष्यसभा L a m. room गोशाळा m. together

समौलनम् Utterar, Sāh अभीकम् RV 9.92.

5 समवायः Gr3, Gaut, Mn, etc संक्रमणम्

Isvār, Nariv, etc m. together as rivals मिथस्सृध्य

ind p RV 1.113.3 m. with प्राप्ति f Mn, MBh, etc

आप्ति f TC, TBr, BrArTp लाभः Ch, Athas

लभः Ch p, MBh, etc सङ्गमनम्

(comp) AV, TBr सङ्गतम् (instr, loc, gen or comp)

(MBh, Kav, etc समागमः (ifc f आ) (instr

with or without सह gen (rarely) loc or comp) Mn, MBh,

etc सङ्गति f (gen r comp) RV, etc सङ्गतिक.

(ifc) Sarva समासादनम् Pat सैदर्शनम्

(instr with or without सह) Kathās, Pāncat _____

सम्भावना (rarely सम्भावनम्) (gen) Ratnāv

_____ समाजः (gen or comp) VarBrS, BhP n. with a

friend परिचयः L a n. with her तदीयसङ्गः Pāncat

motiv for n. सैकैतहेतु m VarBrS the . place एकसभम्

SBr 14 an open place for n. सैवासः L a place app-

ointed for n. (a lover, etc) सैकैतकेतनम् Kathās

place of n. सदस n (according to some also f) RV,

etc _____ सधस्थम् _____ AV, VS _____ समज्या

Kaus' _____ समयः (ifc f आ.) AV, SBr .

attired in the dress of a maiden who goes to meet

her lover कृतभिः सरणवेश Vikr .

meeting 2 I समाजः Apast, In, h, etc _____

परिषद् _____ f SBr, Kaus', In, etc _____ सभा _____

etc _____ समिति _____ f RV, JI, BHP, BHP _____ संसद्

f RV, etc _____ संसादः MW .

II परिश्रयः L _____ विदथम् _____ AV, VS .

an assistant at a meeting सभासद् m AV, etc,

सभासदः R, Pañcat m. of elders वृद्धसंघः L

m. of 4 great roads चतुर्मुह्यपथम् Divyāv 35.11 a m.

of kings भूभृत्-सभम् L . . .

a place for public meetings सभा AV . .

meeting-house र समाजसंनिवेशनम्^{III} —

संस्थागारः, संस्थागारम् Lalit .

Mehtar adj खलपू

Kas on Pan 6.1.175 and 8.2.4,

L .

melancholy n वैमनस्यम् AV, 10th, etc, वैमनस्यानि

n pl दोर्मनस्यम् Var, 10th, etc म्लानि f.

Kathās .

melancholy a j दुर्मनसः 10th, R, etc, दुर्मनस्क

म्लान 10th दुश्चित Karand निरानन्द

10th, 1, etc निश्वासपरम f(आ) 10th .

looking melancholy दोनमुख f(ई) of m.

aspect दोनमुख 10th 1.1017 a m. person सादि m L .

Melastoma incurva दुष्प्रथविणी, दुष्प्रथविणी L.

Melia azadirachta परितिकतः L.

the tree Melia azadirachta Lin अर्कपादपः L the

tree M. azadirachta अर्कपादपः L.

Melia bukayun निम्बरकः Phpr — महानिम्बः

Susr — केशमुष्टि f Phpr 1.204, केशमुष्टिकः L

— काकाण्डः L — कैटर्यः L — पारितः

L — मदीद्रकः L — हिमद्रुमः L .

a kind of tree allied to the Melia bukayun महारिष्टः

L a kind of tree related to M. bukayun शुक्लशालः L

a tree resembling the M. bukayun रामणः L a tree

similar to the . bukayun रामणः L .

Melia sempervirens देका Bhpr — रम्यकः

Bhpr — विषमुष्टिकः Bhpr — महातिक्तः L

— मातृकः L — (considered as one of the

trees of paradise) निम्बतरु n Bhpr the plant M.

sempervirens अरण्यकम् L — डेका L —

कामुकः Bhpr .

Melilotus parviflora वनमैथिका I .

mellifluous adj मधुक (ifc) W — मधुर

f(आ) Mh, Kav, etc, मधुक कु(आ) RV, AV, Kaus⁴ .

the disease diabetes mellitus ^{११} दी रमेहः ^१ Susr .

a method of hollowing a tumour आमपाकः ^१ Susr .

melodious adj सुतान Pāncar सुस्वर

f(आ) Kāv, Kathās स्वरसम्पन्न f(आ) Br

(as a voice) कव f(आ) R, BhR, Vikr, etc

(as a throat) कव f(आ) Rn BhR, Vikr, etc

मधुक (isc) मधुर f(आ) Wh,

Nav, etc, मधुल f(आ) R, M, Kaus — श्रोत्रसुख

VarBrS — श्रोत्राशयसुख R .

having a melodious sound सुचारुस्वन having

a m. voice स्वरसम्पन्न f(आ) R m. notes मधुरालापः

Kum .

melody (in music) n मूर्च्छना (ifc) Kāv, Pur,

Sangit — मूर्च्छा ^{dis, ach} मूर्च्छना — विमूर्च्छना

Hariv, मूर्च्छना — कलता, कललम —

(seven in number) गीतकम्

MarkP 23.51 59 —

रागः (ife आ or ई) Bhar, Tangit, Pajat, Pācat,

etc .

'melody of the Rishi Tirāsci ' (N. of Sāman) तिरश्चिम् .

TandyaBr 12, Laty 6.8.12 n. of voice स्वरसम्पद .

(in music) a particular Murchana or n. आवाप .

a kind of melon (having a reticulated rind)

जालिनी

Car 1.17.50 & 3, Susr 2.5.5. 10 the

sweet n. मधुरफला L ——— मधुपाका L a water n.

तिक्ता L ——— नारायणः L ——— मधुफला L

——— पडुरेखा, पडुभुजा L .

melt vb I द्रु / द्रवति (Dhātup 22.47, ep. also /) द्रवते

Pānc, Vet, BhP — द्रु caus

द्रवयति (ep. also द्रवयते, द्रवयते) IV 6.

4.3 — द्रवीकृ L — ली cl 1 लयति Dhātup

34.6 — विली caus विलापयति, विलाययति,

विलालयति, विलीनयति Susr — प्रविली

caus प्रविलापयति Susr — लीन Hom लीनयति

(trans) Pān 7.3.39, Sch — गल caus गालयति

Susr — व्यम caus व्यमापयति — ch (pass व्यमाप्यते)

MBh) _____ (as gold) निष्पत् (according to Pan

8.3.102 निस्तप् if the action is repeated) TDr, MBh,

2, etc _____ शि, रि cl 4,9 Ā _____ विपच

caus विपचयति usr _____ विष्यन्द विष्यन्द्यते

Car _____ विष्यन्द caus विष्यन्दयति (trans) Car

_____ विस्तु विस्तवति MBh .

to melt away प्रविली pass प्रविलीयते

(प्रविलीयति) Mundip, MBh, etc _____ संली

संलीयते MBh, 2 _____ विगल विगलति MBh, Kav,

etc _____ क्षर cl 1 क्षरति (ep. also क्षरते

Ved cl 2 क्षरिति Pan 7.2.34) In, Th 3.7001 _____

(as merit) स्वर्पाभू स्वर्पाभिवति Ved to m. by

blowing धम् cl 1 धमति (धमते Up, Th) RV,

etc to m. into सम्प्लु caus सम्प्लावयति A gP

to m. together संधम् संध्मा , AV to be m.

विली विलीयते AV, etc .

to be melted पच pass पच्यते RV, etc

पच्यति MBh .

to cause to melt अभिविकी caus ⁴Susr to cause

to n. on the tongue प्रलिह प्रलेटि, प्रलीटि

⁴Susr .

melted adj I द्रुत Kāv द्रावित L

द्रवमाण III, etc द्रव W विकीन

Ch'p, Kathas, ⁴Susr लयगत III गलित,

गलित W निर्गलित Ragh

परिगलित W गलित ⁴Susr 4.7.18 .

II अवदीर्ण L — आशुत — तप्त

RV, AV, etc — (as gold) निष्पत VS, TBr, MBh, etc

— प्रतिशीत (Pan 6.1.25 Sch) प्रतिशीन,

प्रतिशीनवत (Kas , Sch) — शीण 'Sis' —

संतप्त — खिदित W .

melted away विगलित Kathās, Gīt m. butter

पवित्रम् L — रसः (ifc f आ) L m. butter

for anointing the feet पादघृतम् MBh m. fat

वसा VS, etc, वशा wholly m. away सम्प्रलीन .

melter (of metal) n ध्मातृ

m PV 5.9.5 .

one who melts metal द्रवि

m PV 6.3.4 .

melting adj द्रावयित्नु

PV 9.69.6

विक्रपन्

f(इ) अपस्य

f(सी) PV 10.39.2, PV 10.

7 धम (ifc) विज्ञान्य Cat .

melting away क्षर

f(आ) (gana ज्वलादि)

SvetUp, Muh, Bh g m. ghee द्यूतमिन्व f(अत्)

Haitr 2.13.1.12 m. iron लौहद्राविन् L produced by

m. प्राक्षिय f(ई) Ragh, Sch .

being melted द्यम्यत, द्यम्यमान V —

द्यम्यत f(अन्ती), द्यम्यमान IV .

causing to melt विशावक V .

melting n. I द्रवणम् SārṅP ____ (i.e. becom-

ing soft) द्रवीभावः Sāh ____ (i.e. becoming

moved) द्रवीभावः Sāh ____ विद्रवः L ____

द्रवीकरणम् L ____ द्युति f ____ द्युतलम्

Sāh ____ विलयनम् (intrans) Van ____ विनीयनम्

(intrans) ĀpŚr, Sch ____ लयः Up, Kap, etc ____

प्रविलयः Susr ____ विलापनम् VP ____ गलनम्

VarBrS 94.7 .

II (of or) ध्वननम् ____ विपातनम् Pan

7.3.39 — विसर्मेन m RV 5.42.9 — विष्यन्दनः

(trans) Car .

a contrivance for melting धमातृ n RV 5.9.5

a means of m. विलापनम् VP m. away सैक्यः ॥

' m. in moonlight ' (the moon stone) चन्द्रिकाश्रवः L

m. metals together आवर्तनम् L the m. of snow

हिमश्रथः, हिमश्रथनम्, हिमश्रन्थनम् Pan, Vop .

member n अङ्गम् — अङ्गकम् — अङ्गानः

(ifc f आ) Pāṇ, etc — शरीरावयवः Pāṇ

5.1.6 — (lit. and fig.) पर्वन् n, etc —

परु m — अक्षः L — (as hand or

foot) अपयनः (Pāṇ 3.3.81) Maish — पतकिः

L — रथः L — व्यञ्जनेम् L .

after every member अन्वङ्गम् ind Br any m. of

a family वंशः any vital m. ममन् n the chief m. of

a word separated into different parts अवग्रहः Prāt

having some redundant m. अधिकाङ्गः mf(इ)n Mn 3.8

m. by m. पुरुषः ind AV a m. of a compound पर्वन

n Prāt, Nir a m. of a compound word समासाङ्गम् Rprāt

a m. of a generation पुरुषः TS, Mn, etc a m. of a

logical argument अवयवः Nyāyad, etc m. of an

assembly (at a sacrifice) सदस्यः TS, Br, GrŚrS,

MBh, BnF _____ पारिषदः MBh, Kāv, (R (B) also

पारिषद्) etc _____ पार्षदः Prasannar _____

पारिषद mf n L _____ पारिषदकः I _____ पार्षदः

_____ सामवायिकः Mālav (v.l. for सामाजिक) _____

सामाजिकः Kāv, Sāh, etc a m. of any company साथः

W a m. of any (religious) association गणाभ्यन्तरः

Mn 2.134 a m. of race पुरुषः TS, Br, Mn, etc a m. of

society वग्यैः Mēlatim a m. of snēnayātrā

स्नानयात्रिक mfn MW a m. of the body गात्रम्

RV, AV, etc (ifc आ (MBh 9, Pañcat 2.4.3/4) or

(Mr̥ic̥ch 1.21, Śak, Kum, etc) _____ पक्षः (ifc f

आ or इ) L _____ पक्षः n RV, TS, TBr a m.

of the kshatriya caste क्षत्रबन्धु m Mn, Mbh, etc

a m. of the second caste क्षत्रम् m R 2.95.21 a m. of

the second order क्षत्रम् (gana अथवादि) Mn, mBh,

etc a m. of the Vaishnava sect श्रीवैष्णवः W a minor

on every m. of the body परमं (ibc), or
 ययङ्म (ind) Pāṇcat, Hit, ४३३, Kathas
 m. of the body उपाङ्गम् MarkP, Sarvad, outer m. ~~अङ्गम्~~

बहिरङ्गः
~~अङ्गम्~~ W a particular m. of the body यथैरः AV

a secondary m. उपाग्रम् L — उपाग्रम् L a

single m. एकाङ्गम् MBh, R, etc situated in a m.

अङ्गम् mfn AV .

being in all members निष्वाङ्ग्य mfn AV consis-

ting of eight m. अष्टाङ्ग mf(आ)n consisting of 5

m. पञ्चावयव mfn consisting of seven m. सप्ताङ्ग

mfn Up, Mn, etc (a pantomime) dealing with 5 m.

पञ्चाङ्गादिक mfn Mālav 1.6/7 five m. of the body

पञ्चाङ्गम (mostly ibc) Kir having m. अङ्ग mfn L

having 20 m. निश्चयव mfn having regular m. (one

of the 80 minors marks of a Buddha) अनुपूर्वभावना Dharmes

84 having vigorous m. (one of the 80 minor marks of

Buddha) उत्साहगानता Dharmas 84 made up of the

same m. एकावयव mfn m. of a band धाम्न n RV, etc

m. of a class धाम्न n RV, etc the m. of a family

वैश्याः m pl Mn, MBh, etc धाम्न n RV, etc

m. of a host धाम्न n RV, etc m. of a troop धाम्न

n RV, etc (in the Pūrva-mīmāṃsā) one of the five m.

(Avayavas) of an Adhikarṇa सङ्गति f Sarvad, सङ्गतिक

(ifc) Sarvad performed with eight m. सङ्गति mfn

5-membered adj पञ्चाङ्गः f(ई) .

a 5-membered argument पञ्चावयवम् (with वाक्य)

Tarkas .

membrane n शिखिका W ——— दुडूः in

मस्तकदुडूः the membranes of the brain .

along with the membrane सकोश mfn MārkaP

being inside the m. enveloping the embryo मुल्य mfn

ŚBr, KātyŚr an enclosing m. (esp. of the eyes) पञ्च

• सुश्रुतः Suśr, Kāraṇḍ the finger and toe-m. of

divine beings and god-like personages जलम् Śak 7.10

having more than one m. नानात्व mfn pl. ŚBr having

toe and finger m. जलपादभुज mfn MBh 12.13339,

जलपादभुज mfn Lalit 7.445 the m. covering an egg

(in the womb) कैशः Suśr, VarBr, MārKP कैशम् L

the m. encircling the fetus गर्भप्रावरणम् ĀpGr, Lc.

the m. enveloping the embryo ऋत्वनम्, ऋत्वनम्

Tār 1.10.7 m. enveloping the liver अकृतकैशः, अकृतकैशम्

MW m. in the abdomen containing the fat मेदोत्थरा

Śārṅga the m. investing the parts of the viscera वपा

VS, etc the m. on the feet of water-birds जालम्

the m. surrounding the brain मस्तिष्कहाय f MW

surrounding m. (esp. of the eyes) पटलम्, पटलः

śusr, Kāraṇḍ. ~~the 4th of the 7~~

the 4th of the 7 membranes with which an embryo is

covered ताम्रावय śusr 3.4.2 having toe and finger

m. जालविक mfn Lalit 7.445, जालावनश्च mfn

Divyāv 3.12 the m. of the brain मस्तककुङ्कुः,

मस्तककुङ्कुम् (?) L .

membrum virile मैट्रम्, मैट्रः (L) AV, etc _____

उपस्थकम् L _____ शक्रः Ved, AV 6.72.1 _____

अवस्थः AV 7.90.3 _____ आनन्दतः L _____

उडुम्बरः L _____ कन्दपः L _____ कन्दपमुसकः

L _____ कपूथ m RV 10.86.16, 17 _____ कामन्ता L

कामाङ्गुलीः L कामाङ्गुली W त्रिशङ्गः

Mantrbr 1.1.4 Sch पश्य n AV, ŚBr

पुष्पं नमः L मेहनम् RV, etc लाङ्गुलम्

लाङ्गुलम् लाङ्गुलम् L विसर्गः BhP

वीरकर्मम् RV (?) 213 RV 10.178.4 त्रिशङ्गः

त्रिशङ्गः

object (said of the membrum virile) अर्थः, अर्थम्

ŚBr 14 a particular disease of the m. virile मौसाबादः

Śusr .

Memorable for समरणीय Das, BHP, Catr _____

समरणीय MBh, R, etc, समय _____ समय

Vop .

Memorable for पशुन (ice) Kālid, Kathās, Pur.

Memordica mixtra मनस्विनी . L .

memorial adj स्मरति MBh — प्रशान्तम् ŚBr .

to hand down memoriter स्मरति — cl 1 (Dhātup 22.35

स्मरति RPrāt, Kās, Pañcat : repeat r m. स्मरति

m. Śank .

memory n स्मृति f Tār, ChUp, MBh, etc _____

स्मरणम् BhP _____ स्मरः (f f आ) ChUp, Uttar-

or _____ (personified as the daughter of Daksha and wife

of Angiras) स्मृति f Hariv, Pur _____ (personi-

fied as the daughter of Dharma and Medhā) स्मृति f

Hariv, Pur _____ उपस्थिति f T _____ कति f L _____

चिन्तम् _____ धारणम् Mn, MBh, Hariv _____

पूर्वप्रस्ता उBr _____ प्रतिस्वयनाम् Nyāyas, Sch _____

मति f L _____ भुतम् AV 1.1.2 .

as fixed in the memory यथास्मृतिमय mf(ई)n

Hariv. assisting m. स्मृतिप्रवाजन mfh VPrāt to be

recited from m. वाग्विषय mfh R caused to be lost

to m. विरमरित mfh B&P confusion of m. स्मृतिविभ्रम

Bhag. connected with m. धारणवत् mfh L departed

from m. स्मृतिशेष mfh W ' destitute of m. ' (oblivious,

forgetful) स्मृतिहीन mfh R difficult to be kept

in m. दुर्धर mfh MBH 13.3618 endowed with a good m.

धारणावित mfh Kām the faculty of m. संस्कारः

(ifc f स्मृ) Kan, Sarvad a good m. स्मरण Kathlp,

GrS; MBh, BhP to go to the road of m. स्मृतिर्गता

to hand down from m. समाम्ना समामनति, समामनते

GrS; MBh, etc handing down by m. स्मरणम् Kull, Yājñ,

Sch having a good m. स्मृतिमत् mfn Mn, MBh, etc

श्रुतिधर mfn Kāv, Kathās, BhP, श्रुतधारण mfn BhP

स्वल्पस्मृति

having a short m. स्वल्पस्मृति mfn Mricch having m.

for object स्मृतिप्रयोजन mfn VPrāt helping m.

स्मृतिप्रयोजन mfn VPrāt imprassion (caused) by m.

(1) स्मृतिरंस्कारः keeping (in m.) धर mf(आ) n. life

Mbh, R, etc keeping in one's m. धारिन् mfn Mn, MBh,

Kāv, etc keeping in the m. धारकु mfn (with gen)

Kārand keeping the Veda (in the m.) वैदधारणम् MBh

knowledge derived from m. वासनं Samk, Kāv, Kathās

knowledge (esp. derived from m.) वासितम् W (वासना)

^{to}
live only in the m. of men स्मृतिपथं गा living only

in the m. (of men) स्मर्तव्य mfn Jātekam loss of m.

स्मृतिभ्रंशः

Bhag _____ विस्मृति f Kāv, VarBrS,

Kathās _____ स्मृतिशैथिल्यम् Śak ' m. sizer ' (N. of

a daughter of Duhsaha) स्मृतिहरा, स्मृतिहरिका MarkP

one who has lost his m. नष्टस्मृति mfn MW one whose

m. is destroyed प्रनष्टज्ञानिक mfn Susr the period to

which m. may extend (i.e. a century) स्मृतिकालः W

reciting from m. निगद्यन्तम् SāmavBr, Sch relating to

m. स्मृति mfn MBh remaining only in m. स्मृतिशेष

mf(आ)n Rājat repetition from m. सप्ताम्नानम् Nir

retentive m. ध्रुव with स्मृति f ChUp 7.26.2

'road of (mere) m. ' (death) स्मरणपदवी Bhartṛ

the road to (mere) m. स्मृतिपथः Bhartṛ, स्मृतिवर्त्मन

n Śis. ' strengthening m. ' (a kind of plant) स्मृतिवर्धनी

L strong m. ध्रुव with स्मृति f ChUp 7.26.2 (in

logic) that cause of m. which arises from direct percep-

tion भावना Tarkas want of m. अपस्मार Sāh _____

अस्मृति f MBh 14.999 weakness of m. स्मृतिर्हीनत्वम्

Śak .

men n पुरुषाः m pl — पुरुषजनः m sg Pañcad

— नराः m pl — नरलोकः BHP — (as opp.

to 'women') लौकाः m pl Vet, Hit — वैराः m pl

— कुष्ठयः f pl (once only sg RV 4.42.1) —

पर्वण्यः f pl RV, AV 14.1.38, BHP 10.39.2 — जगत्

n Naigh 2.3, RV, AV, etc — द्विपद् n sg — पुतनाः

f pl Naigh 2.3 — हरयः m pl Naigh 2.3 .

abandoned by men निर्जर mfn Hariv abiding

among m. जनस्थ mfn BHP 7.15.56 abounding in m.

नुमत mfn — वीरवत् mfn RV accompanied

by all m. सर्ववीर mfn (आ) n RV, AV, Kaus accompanied

by m. and ministers सजनाभाय mfn MW the action

of m. मानुषम् RV, etc 'agreeable to m.'

जनवल्लभः L — नर्थ (as food, riches, etc)

mfn RV, AV, VS, Br among m. पुरुषता ind (as instr)

पुरुषत्रा ind RV — मनुष्यत्रा ind SBr —

मर्यतः ind RV 10.27.1 — सजने ind any drilled

body of m. सेना Balar as (among) m. मनुष्यवत् ind

RV, मनुष्यत् ind AV 5.12.8 as (for) m. मनुष्यत् ind

RV, मनुष्यत् ind AV 5.12.8 as (with) m. मनुष्यत्

ind RV, मनुष्यत् ind AV 5.12.8 belonging to m. मनुष्य

mfn Samk — नृवत् mfn RV best of m. मनुजोत्तमः

Mbh — नरश्रेष्ठः MW ' best among m. ' (N. of Vishnu)

मनुष्यैष्ठः Pañcar' best of m. ' (in addressing a good

man) मनुष्येन्द्रः NaI 22.6 ' beyond m. ' (uninhabited)

अतिजन mfn borne by m. पुरुषवाहम् ind Pañ 3.

4.43 bought with two m. द्विपुरुषा Pañ 4.1.24 by m.

लोक्ताः ind. R, Kathās chief of m. विटपति m MBh

the children of m. मानवाः m pl RV, etc coming from m.

मानुषसम्भव mfn MW coming to m. (Pūshan)

जनश्री mfn RV 6.55.6 (Nir 6.4) the condition of

m. मानुषम् RV, etc, मानुषता, मानुषत्वम् MBh,

R, Pur (wealth) consisting in m. वीरजात mfn RV

(as wealth or property) वीरवत् mfn RV

consisting of all m. सर्ववीर mf(अ) n RV, AV, Kaus'

consisting of m. नृपेशस mfn RV 3.4.5 नृवत्

mfn RV conveying m. वीरवह mfn RV a country

destitute of m. अवीरम् 3Br ' dear to m. ' (Śiva, etc)

जनप्रियः deprived of m. निर्वीरि mfn TS descended

from m. मनुजात mfn AV destitute of m. अजन mfn

drawn along by m. पुरुषवाहम् ind Paṇ 3.4.43 dwelling

among all m. विश्वकृष्टि mfn RV epic songs and

particularly those in praise of m. गाथानाराईस्यः f

3Br 11.5.6.8 except m. विमानुष mfn VarBr8 favourable

to m. मानुष mf(ई) n RV, AV favouring m. मानव

mf (इ) in RV 9.98.9 fit for m. नृवत् mfn RV the foot

(of m.) प्रतिष्ठा (ifc f आ) AV, Br, Sāṅkhśr fre-

quented by m. समनुष्य mfn sāy — सजन mfn Śbr,

MBh, etc from m. मयितः ind RV 10.27.1 a gift for m.

नयम् RV good for all m. विश्वजनीन mfn MaitrS,

Kāv, Pāṇ granting 10 m. दशवीर mfn VS, TāṇḍyaBr

having all m. सर्वपुरुष, सर्वपूरुष mfn AV, ĀśvŚr, Kauś

(prob) having an army of m. वृषसेन mfn VS having

heroic m. दशवीर mfn AV having m. सजन mfn

SB̄r , MBh, etc — नृवत् mfn RV having the length

of 2 men द्विपुरुष mf(आ or ई)n, द्विपौरुष

mf(ई)n Sūryapr having the m. behind पश्चाल्लोक mf(आ)

n T̄s inhabited by m. सजन mfn SBr, MBh, etc kindled

by m. मन्विद्ध mfn Br kind to all m. विश्वकृष्टि mfn

RV kind to m. नृमणस mfn RV — आनव

mf(ई)n RV, आनव्य mfn T knowledge of m. पुरुषज्ञानम्

Mn 7.211 ' known among m. ' (N. of a man) जनश्रुतः

ChUp 4.1.1 Sch (prob) known to all m. विश्वमानुष mfn

L नाश् L not coming from m. अपौरुषेय

mfn ShadvBr not inhabited by m. अमानुष mf(आ) n

Kathās not killing m. अवीरघ्न mfn Hir not surround-

ed by all (his) m. असर्ववीर mfn AV 9.2.14 nourish-

ment of m. मतिभोजनम् RV a number of m. जनता

f (Pāṇ 4.2.43) AV 5.18.12, TS 2, TBr 1f, AitBr, VerBrS,

Śis, etc only with one m. नामनुष्ये overpowering m.

कृष्याजस mfn RV 7.82.9 possessed of many m.

पुरुवीर mf(आ) n RV proceeding from m. नाश्

mf(ई) n Mn, Kāv procuring m. वीरविद् mfn AV promoti

ng m. वीरयोगवह mfn MBh 13.6526 propitiōns to m.

मानुष mf(ई) n RV, AV prosperous condition of m.

वीरपोषः L protection of m. पर्षणीधृति f RV 8.90.

5, 9V relating to all m. सर्ववीर mf(आ) n RV, AV,

Kaus' relating to m. नार mf(ई) n Mn, Kāv res-

isting m. वीरयोगसह mfn MBh 13.6526 (B) ' resort of

m. ' (N. of part of the Dandake forest in Deccan)

जनस्थानम् MBh 3.9.13, R, Ragh 12f rich in m. सुवीर

mf(अत्)n RV, AV, VS, TŒ, ŚāṅkhGr slaying m. वीरहन्

mf(दन्ती)n TS, Br, MBh, R sounding among m. ग्रामयोषिन्

mfn AV 5.20.9 sufficient for a thousand m. सहस्रवीर

mfn RV suitable to all m. विश्वजनीय mfn Pat

suitable to m. (as food riches etc) नर्घे mfn RV, AV,

VS, Br together with m. समनुष्य mfn ĀśvGr —

सनश् mfn RV — सजन mfn Rājāt —

सपुरुष mfn Pañcavbr — सहवीर mfn RV, VS

to m. मनुष्यत्रा ind ŚBr visited by m. समनुष्य mfn

Sāy void of m. विपुरुष mfn MBh wealth consisting in m.

वीरवत् n RV with m. सहपुरुष mfn ŚāṅkhŚr,

सहपुरुष mfn AV without m. विमानुष mfn VarBrS

अमानुष mf(आ)n Kathās with the cooperation

of m. आयुषक ind RV 9.25.5, 63.22 .

to act like men मानवस्य Nom (Only मानवस्यते)

RV 1.140.4 to be kind to r. नृमणस्य Nom नृमणस्यते

RV to wish for m. मानवस्य Nom P (Sāy) RV 1.140.

menace vb भर्त्स cl 10 भर्त्सयते (really

भर्त्सयति , rarely cl 1 भर्त्सति) AV, MBh, Kāv,

etc — परिभर्त्स परिभर्त्सति ७ परिभर्त्सयति MBh, R, etc

— निर्भर्त्स निर्भर्त्सयति MBh, Kāv, etc —

परितर्ज caus परितर्जयति R, Bhartr: — प्रतितर्ज

(only ind p प्रतितर्ज्य) Kir 14.26 — चर्च cl 1

चर्चति Dhātup 17.67.

to menace greatly समभितर्ज समभितर्जयति ~~XXXX~~

menace n भस्त्रिन्म

(or आ f) Kathās, Sāh

menaced adj भस्त्रित

भस्त्रितम् Das

Kāv, Pañc, —

निभस्त्रित

Kathās, Pur.

to be menaced अवगोर्ध

Pat.

menacing adj उत्तर्जनीक Vcar.

filled with menacing sounds हुङ्कारगर्भ MW m. a

country राष्ट्रदिप्सु AV m. life जीवितान्तकर MBh 12.

5173, जीवितान्तग R (B) 4.7.9 a m. speech अपकारगिरि

(L) f, अपकारशब्दः (Pāṇ 8.1.8, Sch).

menacing n परिभर्षनम् R — अवगेषणम् Gaut

etc. |

mend vt संध्या संधयते AitBr, ChUp, etc —

प्रतिक्र प्रतिक्रेशति, प्रतिक्रुते Mn.

to cause to be mended विनिष्कृ caus विनिष्कारयति

Kaus.

mendacious adj सखावच्छल Kathās.

mended adj पुनःसंस्कृत SāñhBr, KātyŚr.

mended again पुनरुत्स्यूत TS, Lāṭy, etc

पुनर्निष्कृत TS, Tāṭh.

the plant Mendicago esculenta अनिमित्त्या .

mendicancy n भैक्षम् Mn, MBh, etc _____

भिक्षाकरणम् K/ Dhūrtas, भिक्षाचरणम् (Gr̥s), भिक्षाचर्यचरणम्

भिक्षाचर्यम् (SBr, आ f PārGr) _____ भिक्षाकरणम्

Dhūrtas _____ भिक्षाटनम् Kāv, sur, etc, v.l. भिक्षायणम्

Bhartṛ _____ भिक्षाशैलम् Hit _____ भैक्षकम् Bear _____

याचना TS, etc.

religious mendicancy परित्राज्यम्^W — प्रस्थानम्

MBh — श्रामण्यम् nParis to practise m. भिक्षाचरणं

चर subsisting by m. याचनाजीवनम् Hit.

mendicant n भिक्षुकः GrS, Mn, MBh, etc (RTL

SSC) — भिक्षार्थिन mfn Mn 8.23 — भिक्षाचर mf(इ)

n R, भिक्षाचार mfn ŚaṅgP, भिक्षाटन mfn L —

भिक्षाकृ Rājāt, भिक्षु m Mn, MBh, etc —

भिक्षाभुज m MBh — दण्डधरः^W — जातकः L

— मार्गिणः kajat — मार्गिणकः L — वर्णिकः

(L), वर्णीयकः (L and Sinhās, v.1.) — वर्णीयकः

R, Dhūrtan, ४१/ Sinhās (v.1. वर्णीयकः), वर्णीयकजनः 'Sis

— साधन्तः Un 3.128, Sch — सौगतिकः L.

(in popular acceptation) any religious mendicant (or

one of a particular order) उदासिन m W a bad m.

कुम्भिकु m Kathās belonging to a religious m.

भैक्षव mfn Hear a Brāhman of the m. order भिक्षुकः

GrS, Mn, MBh, etc (RTL 386) a Buddhist female m. भिक्षुणी

Lalit, Divyāv a Buddhist m. भयन्तः (Un 3.130, Sch)

Var, hear, Kathās, Y v.l. for भिदत्त — श्रमणः MBh

R, etc — शाक्यभिक्षु m VarbrS, शाक्यभिक्षुकः — शाक्यः

VarbrS — अहिन्तः L — अहिक mfn L — (religi-

gious) यैत्रः L — यैलकः Buddh — पुष्कलकः

L — भिन्नकः L — विवचयः L ~~etc~~ changed into

a Rakta-pata m. रक्तपटीकृत mfn Bhartr a female m.

भिक्षुकी MBh, R, etc — श्रमणा, श्रमणी L —

वन्द्य (only L) great religious m. महाश्रमणाः L

the hard life of a wandering religious m. महाप्राव्राज्यम्

MarkP an honourable female m. कुलरा Pān 4.1.127,

Kās intended for a religious m. पारिव्राजक mf(ई)n

Kaus a Jain religious m. जैनः L ### a Jaina m.

पुष्कलकः L a kind of m. द्विदण्डिन m (Buddh) —

रक्तपटः Var, (सौरव्यभिक्षु) — श्वेतभिक्षु m Pāncat

— सौरव्यभिक्षु m MW a kind of m. who walks with ~~his~~

his eyes fixed on the ground for fear of trading upon

insects, etc कौकुटिकः (Pāṇ 4.4.46) L a kind of

religious m. (who lives at his son's expense) कुटीचकः

MBh 13.6478, Bhp 3.12.43, कुटीचरः ĀruṇUp, Bālar life

of a religious m. प्रव्रजितम् MBh — प्राव्राज्यम्

MBh, MārkaP — भिक्षुकः (scil आश्रम) L the

life of a vagrant m. शयावरम् BhP a man of the m. ~~शयावरम्~~

class ब्राह्मः AV, etc a m. from virtuous motives

धर्मभिक्षुकः Mn 11.2 a m. living on alms पिण्डाशः

a m. of a particular order मूढः W a m. of the

order of Pārāsarya पाराशरिन् m L an old Śaiva m.

m.'s bowl भिक्षापात्रम् Pañcat, भिक्षाभाण्डम् Kathās 'a m.'s

course of life' (begging) भिक्षुचर्या BhP

order of a religious m. सन्न्या MBh, Var a particu-

lar m. कर्करः L a religious m. सन्न्यासिन् m —

सौन्दासिकः L — प्रव्रजकः R, Kathās — प्रव्रज m

Var, Kathās, प्रव्रजिन m ŚBr — प्रव्रजितः MBh, Var,

Susr — श्रमणः ŚBr, etc — क्षपणः MBh 1.789,

Cāṇ, Pāṇcat, Kād, etc — क्षपणः L — गोश्रवामिन m

— कन्धाधारिन m Bhartr — पिण्डारः L — मस्कृष्ट

m Kāv, Kathās — रक्तवसनः L — वृद्धः VarBrS

— शिखिन m W — सैकांतिकः L — (esp. a

Brāhman in the fourth Āsrama or period of his life, when

he subsists entirely on alms) भिक्षु m Mn, MBh, etc

a religious m. life चर्या L a religious m. wearing

dirty clothes मलिनः Vishn a religious m. who

carries about a human skull (as a symbol of having abandon-

ed the world) शिरःकपालिन m W a wandering m. परिव्राज

m (MBh, R, etc), परिव्राजः (Āpast) X — असि m RV

8.3.13 a wandering religious m. परिव्राजकः Mālav, Pañc,

Hit, (परिव्राजिका परिव्राजका (ifc)).

to become a religious mendicant अराय Nom अरायते

L.

to wish to wander about as a mendicant परिव्राज

desid परिविव्रजिषति Bear a collection of ~~per~~ precepts

a collection of precepts for mendic^{nts}ations भिक्षुसूत्रम्

Pāṇ 4.3.110 a collection of rules for m. भिक्षुसूत्रम् Pāṇ

4.3.110 meeting place of religious m. काव्यरु L

a multitude of m. भिक्षुकम् ६ खण्डिकादि one of the

10 orders of religious m. traced back to pupils of Śaṅkarā-

cārya (the members of which add the word bhāratī to their

names) भारती w, Cat a particular class of m.

भरतकः a particular class of religious devotees or

m. (generally Vaishnavas) who have freed themselves from

all worldly desires वैरागिन् m 7 RTL 87.

menial n प्रेष्यः MBh, Kāv, etc.

following a menial business आमण mf(आ ०२३) n

W a kind of m. servant (in the caste system **born** from a

a Dasyu and an Āyogavī) सैरंध्रः Mn, Mbh, etc.

gaining a livelihood by menial service (forbidden to

Brāhmans) अवृत्ति f Mn 4.4.6, Rājāt, BhP, etc.

Menispermum cocculus n काकमारिन् m.

Menispermum cordifolium विशल्या w विषया

L — शुक्रपुष्पिका, शुक्रपुष्पी L.

the plant Menispermum cordifolium ~~विषय~~.

अग्निशिखा.

Menispermum glabrum n तिवतामृता Npr. — माधुका-L.

the plant Menispermum glabrum इन्दुलखा a kind of

plant (M. glabrum) शुद्धवल्लिका L.

'men-killer' (an epidemic) जनभरकः VarBrS,

जनभरकः Av, Paris 72.84, जनभारी Paris 72.98.

men-killing

नृमर

mfn L.

men-protecting

नृपाय

mfn

'men-protector' (a king) नृपालः

Bhr', Bhartr.

course of the menses' (the vulva) पुष्पपथः L, पुष्पद्वी

fiasy having the m. स्वरजस्कृ मि(आ)n Bhām (a woman)

having m. पुष्पवती L the period of after the m. (fit

for procreation) ऋतुसमयः VarBrS, Pañcat the period

of the m. (fit for procreation) ऋतुसमयः VarBrS, Pañcat

a pure condition of the m. स्वरजःशुद्धि f Susr a right

condition of the m. रजःशुद्धिः f Susr the time after

m. (fit for procreation) अरतुवका ŚāṅkhGr 1.10.1 the

time of m. (fit for procreation) अरतुवका ŚāṅkhGr 1.

19.1 (a woman) whose m. have ceased उपरतशोणिता Gobh

2.5.8 a woman during the m. मलानाकुलो L.

menstrual adj आर्तिव f(इ) Susr.

(first) appearance of the menstrual excretion रजादर्शनम्

Samskāraḥ covered with m. excretions सम्भिप्लुत (with

रजसा) Mn 4.47 free from the m. excretion विरज

L the m. discharge (in women) कृतु m (un 1.72)

Susr, MBh, Mn, etc the m. discharge आर्तिवम् SBr,

Susr, Mn ____ (of a woman) रजस n GrS, Mn, MBh, Susr,

etc ____ रजः L, रजम् , रजसी (ife)

Grihyas, रजस ____ स्त्रीपुष्पम् Kālac ____ पुष्पम्

Susr ____ सुपुष्पम् L ____ कला L ____

कुसुम

L

— फलम्

(the f or ई) L

— यानिरञ्जनम्

W

— रक्तम्

L

produced by

m. discharge

आतिव

f(ई)

Susr

relating to m. dis-

charge

आतिव

f(ई)

Susr

the ten days after

the m. discharge fit for generation

आतिवम्

Mn, Susr

a woman in whom the m. excretion has ceased

विरजस

L

a woman who has ceased to menstruate

a woman who has ceased to menstruate

विरजस

f

L.

a girl that has menstruated but still lives in her

father's house रजःसुवासिनी MānGr. a girl who has only

recently m. नवरजस f L.

a menstruating woman रजस्वला GrS, Mn, MBh, etc

a woman not m. नीरजस f W.

menstruation n फलक (if f इका) —

स्त्रीधर्मः L — स्त्रीरजस् n L.

the act of bathing after menstruation कृतुस्नानम्

any night out of 16 from the commencement of m. षोडशतुनिशा

W excessive m. असृग्दरः Susr a female during m.

कुसुमवती W a girl Before m. अनृतुकन्या — नग्निका

MBh, Pañc — (allowed to go naked) नग्न Pañc 3.217

a girl in whom m. has begun राका (Un 3.40) L a

girl in whom m. has recently begun नवफलिका L (a

woman) in m. पुष्पिणी Kāv, Bh irregular m. असृग्दरः

Susr an old woman past m. नमरा (L) a powder

promoting m. पुष्पानुगम् Car sign of m. कुरुलिङ्गम् W

the termination of m. कलन्तः W 'an unmarried girl

twelve years old in whom m. has commenced वृषली L

a woman during m. पुष्पहासा L # स्त्रीधर्मिणी MBH

Rājat मलिना (Prāyaśc), मलिनी (L)

मलिष्ठा L अनालम्बुका (Kāth), अनालम्बुका (TBr,

KapS) वृषली L a woman in whom m. has

begun विकला, विकली L a woman past m. निष्कला,

निष्कली (g गौरादि) L निष्कला (also

निष्कली v.l. निष्कली) L.

always menstuous सदाप्रसवणी L a m. woman

मलवदासस f TS, GrS, etc — पुष्पिता L —

पांसुका L — पांसुला L — फलिता L.

a menstruum for mixing medicines योगवाहिन् n Susr.

mental adj मानस f(ई) once अ) VS, etc

मनोमय f(ई)) 'SBr, Up, etc — बौद्ध f(ई)

Vām 5.62 — यैत्त Bādar 2.2.18, Sch, Prab, Sch

प्रातीतिक f(ई) Sarvad.

creation of the mental conditions अनुग्रहसर्गः (in

Sāṅkhya phil.) faculty of m. perception अध्यवसाय the

lord of the m. powers and life of men मनसस्पति m RV,

Br, SrS m. anguish हृदयव्यथा f MBh m. change

वैकृतम् (ifc fआ) MBh, R, etc m. devotion मानसी

(with पूजा) RTL m. disease मानसकृज f VarBrS m.

excitement मण्डोदकम् L (चित्तराग) m. exercise

इन्द्रियभावना Jātakam m. faculty धीशक्ति f L m.

inactivity प्रमत्तता Rājat m. occupation विकल्पः L

m. organ अङ्गम् L m. pain मनस्तापः MBh, R,

etc — स्वरः MBh, etc — परिदाहः MBh m.

perception मनस्वेतः RV m. power चिच्छक्ति f, चितिशक्ति

Carvad 15 — मेधा IV, etc — दक्षः RV,

AV, VS the m. powers मनवः m pl BhP — मानसम्

(life of आ) KāthUp, MBh, Kāv, etc (in Vaiśeṣika phil.)

a m. process अपेक्षानुद्धि f m. representation of the

personal attributes of a deity दयानम् W the m.

sheath (the 2nd of the subtle sheaths in which the soul is

encased) मनोमयकोशः Vedāntas m. vigour मेधा RV,

etc the presiding genius of the m. powers and life of

men मनसस्पति m RV, Br, ŚrS.

mentally blind अन्धधी mfn m. given मनोदत्त

mfn Bhp.

I

mention vb उपन्यस उपन्यस्यति — न्यस

न्यस्यति, न्यस्यति Moll — उपदिश उपदिशति

MBh, Kāv, etc — उपदिश उपदिशति, उपदिशते Bhp, M

Mn, Mricch, VPrat, etc — कीर्त cl 10 कीर्तयति

(rarely कीर्तयते) — (in a book) समुद्दिशत् समुद्दिशति

L वच cl 2 (Dhātup. 24.55) वक्ति (occurs only

in sg, Ved also cl 3 विवक्ति) RV, etc प्रवच

प्रवक्ति RV, etc (once name) विश्व caus विश्रावयति

II
MBh. अनुवर्ण आम्ना आम्नति उसद्

caus उसादयति (rarely उसादयेते) उद्

caus उद्वावयति Prasamar, Comm on Bader उपादा
गृहीते

उपादेते ग्रह cl 9 गृभ्णाति, गृह्णाति, 1

RV 1.191.13 & 10.145.4, AV, TS, etc पठ cl 1

पठति (पठते) Lātṛ, MBh, Bhṛ, Śūr परिकथ

परिकथयति Tattavas परिचक्ष परिचोह MBh

परिपठति MBh, Suśr, Pur — प्रविचक्ष

प्रविचक्षे MBh — बलु cl 1 बलते —

मन cl 8, 4 (Dhātup 30.9, 25.67) मनुते, मन्यते

(esp. also मन्यति) — वद cl 1 वदते TS,

R, Hariv — संशब्द (only ind. संशब्ध pass pr P

संगृह्णीते
संशब्दयमान) MBh — संग्रह (संग्रभ) संगृह्णीति, १

(Ved generally संगृह्णीति, संगृह्णीते) Bhp.

to mention & refresh अन्वादिश Pān to m. a further

quotation उपोदाह उपोदाहरति PārGr to m. at

full समुद्दिश समुद्दिशति Hs, MBh, etc to m. by name

नाम with ग्रभ (ग्रह) RV, etc to m. fully संकार

संकीर्तयति MBh, Kāv, etc to m. together सम्मानना

समामनते

समामनति, GrSRS, MBh, etc सम्मन्विष्याह सम्मन्विष्या-

हसति, सम्मन्विष्याहसते Vyāyam to m. with praise गृह cl 9

गृणाति, गृणीते

BhP 11.13.41, Bhatt 8.77.

to be mentioned

पह

pass पाठ्यते

MBh,

Hariv.

mention n I कथा — उपन्यासः — कीर्ति f

(Pāṇ 3.2.97) RV 10.54.1, IV, ŚBr, etc — उपक्षेपः Sāh,

Kathās, Daśar, Viddh, etc.

II अभ्यासायः vir — आभमानम् Kātyār — पकृति

f RV 5.74.0, 6.48.21 — निगदः Bādar — वचि

(ifc) Kātyār — सैशङ्कः Wop — सैस्तवः (ifc) f

आ) Kātyār, Sch — संग्रहः L.

(in Ved. gram.) the double mention of a word

before and after it परिग्रहः RPrat express n.

वचनम् (ifc f आ) AitBr, ŚrS, Pāṇ, etc to

make m. of कीत cl 10 कीर्तयति (rarely कीर्तयते)

to make m. of कृ cl 3 P nV, AV, Intens, nV, AV

making m. of कीर्ति f (Pāṇ 3.3.97) AV 10.54.1, AV,

GBr, etc m. in any sacred work शास्त्रदर्शनिम् n. in a

castre शास्त्रदर्शनिम् m. of parents प्रसङ्गः Sāh (ḍ

गुरुकीर्तित) m. together सम्मानायः Nir, Prāt, etc

the mere m. of separation from you भवद्विरहनाम् ML

repeated m. अनुक्ति f special m. निर्देशः GrSrg,

R, Susr, etc ~~subsequent~~ subsequent m. वक्ष्यमाणत्वम् Pāṇ 1.1.1.

48, Sch worthy of m. वचस्प mfn AV.

mentionable adj नचनीय Mn, R.

mentioned adj I उपन्यस्त Yājñ, Śak 200.2, Hit

उद्दिष्ट — उपदिष्ट — अदिष्ट — Br —

कीर्ति — प्रकीर्ति Mn, Yājñ — सम्प्रकीर्ति

प्र(आ) MBh — प्रदर्शित Mn, MBh, etc — प्रोक्त Mn,

Bṛh, Var, Paṇ.

II अभिशङ्कित Mn 6.57 — नाम्नात —

L X _____ (esp. from the Veda) उसन्ना Jaim _____

गृहीत Pañcat _____ गृहीतनामधेय Mālatīm _____ पठित

MBh, Kāv, Susr, etc _____ परिशिद्धित MBh _____ प्रकृत

KātyŚr, Kātīās, Sāh _____ प्रस्तावित Mālatīm _____ प्रस्तुत

MBh, Kāv, etc _____ लिखित Inser _____ विनिश्चित Pañcar

_____ विप्रबोधित MBh _____ विशद्धित R _____ श्रुत ŚBr,

ChUp, MBh, etc _____ स्मृत KātyŚr, Sch.

according to what has been mentioned यथासमन्वितम्

ind VPrāt according to what was m. यथासमन्वितम् ind

ĀsvŚr as m. यथादिष्ट Mn, R, Śak _____ यथानिर्दिष्ट Kāv

before m. प्रशमकथित Megh — पूर्वोदित W —

यथोदित RPrāt, Mn, etc — पूर्वोदित Mn, Kathās —

प्रागभिहित the before m. nan अनुपुङ्गः Pāṇ 6.2.100

first m. प्रथमनिर्दिष्ट, प्रथमनिर्दिष्टता Heat —

प्रथमागामिन Nir in the manner before m. यथोपदिष्टम्

ind R, Pāṇ 1.4.12 m. again अन्वादिष्ट Pāṇ 6.2.100 //

पतिनिर्देश्य Sāh m. as समुदाहृत ĀsvŚr, Mn, R,

R, etc — सम्मानात् (ifc) g कृतादि m. auspici-

ously सुप्रसिद्ध m. before यथोदिष्टम् ind Mn, Pur,

Kathās — पूर्व f(आ) (abl) Mn, MBh, Pāṇ

m. by the great महत्कथ BbP m. fully संकीर्तित

MW m. in hymn मन्त्रावत Vait m. in one औपसंख्यानिक

m. in the Anukramanī अनुक्रान्त m. in the Śāstras

शास्त्रदृष्ट Mn, Kāv, etc m. in the Veda प्रतिकथित

W — वेदोदित Mn 4.14, etc m. later परकाल

Vprāt m. together समभिव्यक्त Kusum — समाभ्यात

MBh, BbP not explicitly m. अपरिभाषित Bālar —

अनुपात्त s̄āh one who has been m. before प्राग्देश

Hariv one who has m. आभ्यातेन m. Comm on Paṇ 2.3.36

one whose marks are m. आहतलक्षण l. previously m.

उपक्रमन् MW referring to something before m.

पूर्वोक्तपरामर्शक MW the nishi m. उक्तार्थि m Anukar twice

m. दूयान्नात Jain a word m. महणाम् Pat, Kās.

to be mentioned कथयितव्य — अभिधेय —

कीर्तनीय KSh, Kagh — अस्मात्तन्व Aprāt —

पठितव्य Pat, MarkP.

to be mentioned hereafter वक्ष्यमाण to be m. subse

quently वक्ष्यमाण to be m. with praise पश्या AV 1.01

14 & 119.21, 4.8.10, AV 6.08.1 deserving to be m. कीर्तनीय

BhP difficult to be m. दुर्भण fit to be m. कथ्य

h not to be m. अनिर्वच्य, अनिर्वचनीय quite unfit to

to m. अननुय, अननुय AV 10.7.23 to be m. by

name only उद्धृय Coma on Nyāyam.

drinking the Soma while mentioning by name (the parti-

cular receptacles for holding it) समाख्यायामः ĀsvŚr, Sch

while m. by name समाख्यायाम ind AitBr while m. the

name नामगृह्य ind ApŚr — नामग्राहम् ind ŚBr,

Kaus*

mentioning adj वचन

(ifc) Pāṇ KātyŚr,

Sarvad — कीर्तयत

mentioning the pitris (as a hymn) पितृभक्त AitBr

n. together समभिठ्याहुरित MW not worth m. असंशङ्क

MBh 3.10635 worth m. सुवान्

RV 3.1.19.

mentioning n I उल्लेखः Sāh 486, Kathās, Rājat,

etc — उल्लेखनम् L — कीर्तनम् MBh, Pañcat, etc,

कीर्तना Suśr — प्रकीर्तना Nir.

II अभ्याम्नायः Nir — उक्तेदः Prasannar —

उपादानम् Vedāntas, Kās, Siddh — ग्रहः Mn 8.

271, Pāṇ 7.1.21, Kār 2, Amar, Rājat — ग्रहणम् Kātyār,

Lāty, Vīrāt, Pāṇ, Vārtt, Pat & Kās, Sāh 6.205 — ग्रहः

see नामग्रह — निगदः Bādar — न्यसनम्

Kāvyād — पठनम् Kāv, Pur, Sch, Cat — प्रवादः

Nir — वाद्यः (1fc) MBh, Hariv, Bhṛ — विनिवेशः

Sarvad सर्वदूतम् Dhātup संग्रहः L

समाख्यानम् /7/ ĀPast, Kām.

not mentioning अनुपादानम् Sāh the act of m.

fully सैकीर्तनम् m. according to अनुदेशः Sāh m.

after अन्वदेशः m. after अनुक्ति f m. again

पुनराख्यानम् Lāṭy पुनराभिधानम् Kull m. a name

नामग्रहः Anar, नामग्रहणम् (ŚrS, Mn, Kāv, etc),

नामग्रहः (AV, Lāṭy) m. a thing by name उद्देशः

MBh, Bhag, Susr, Pañcat, etc m. conformably with अनुदेशः

Sāh m. each individual name प्रतिनामग्रहणम् ind Kād

the m. of a reason हेलपेदशः Nir the m. of ghee

द्युतकीति f SBr 1.4 m. the name and race नामजातिग्रहः

(Mn), नामजातिग्रहणम् (Kull) m. the name of नामकीर्तिम्

(gen) Yājñ, Sch m. the names प्रतिनाम ind Venis m.

together समाभ्नातम् Nir समाभ्नातम् Āpast m. with

praise गृहणम् Suśr m. together समभिख्यात् KātyŚr.

the being about to be mentioned वक्ष्यमाणत्वं Pān 1.

2.48, Sch the being m. पठित्वम् Heat the being m. (as

a Vedic passage) उत्पत्ति f Jaim (in any authorita-

tive text) दर्शनम् KātyŚr 1.26, Lāṭy 6.9, Bādar 1.1.25,

MBh 14.2700 being m. in the Veda वेददर्शनम् Sūryas

the being m. together सहपाठः Kātyār. ~~worthy of~~

worthy of mentioning कथनीय ~~MB mfn~~ MBh, Bhp,

etc.

mercantile adj आपणिक (Un 2.45.

the wares of a man of the mercantile class वित्पण्यम्

Mn 10.85.

mercenary ~~दद~~ n वसिन्क ^{mfn} / Pāṇ 4.4.13 — भृतः

Yājñ, Sch — भायः Pāṇ 3.1.112, Sch — भरतः

L — भटः MBh, Kāv, etc.

a mercenary Brāhman (who converts his religious duties

into a trade) वैद्यजीविन m W.

merchandise n भाण्डम् (ifc f आ) Mn, Yājñ,

MBh, also भाण्डः m pl — भाण्डकः (Sinh) ^{कम} भाण्डः

(ifc) Kathās — वाणिज्यम् Āpast, Gaut, वाणिज्या

Kathās.

bad merchandise अजाति f Yājñ (a cart)

laden with m. भाण्डपूर्ण mfn Mn 8.405 sham m. अजाति

f Yājñ valuable m. सारभाण्डम् Yājñ, Pañcat.

merchant n I वाणिज m RV, etc, वाणिज RV,

etc, वाणिक्पथः Bhp, वाणिक्पुत्रः Kathās, Kāraṇḍ, वाणिक्पुरुषः

वाणिजजनः
Kāraṇḍ, ~~वाणिक्पुरुषः~~ VarYogay, वाणिजः, वाणिजकः L

— वाणिजः TBr, MBh, वाणिजकः MBh, Hariv,

वाणिजिकः Mn 3.131, वाणिज्यकः Hcat — विपणिन

m bis — पण्यविक्रगिन m R — आपणिकः L —

Pāṇ 4.4.13 L — व्यवहारिन
क्रयविक्रयिकः ‡ — तुलाधारः m MBh, Kāv, etc.

किरीटः
II ~~व्यवहारिन~~ Rājat 8.132 — किरीटः Bhp 12.

3.35, किरीटः — कोशातकिन m L — ठक्कः

Inscr, (1st century A.D.) टक्क — नैगमः Yājñ,

MBh, R, etc — नैमयः Śis, Sch — भाण्डपति m Rājat,

Pāncat — महाजनः (rarely महाजनाः m pl)

Pāncat — विनयः L — विनीतः L — वैदेहिकः

Hcar — वैदेहिकः Kull — सर्जु m L, सर्जू m

Un 1.82, Sch — साधु L — सार्थवाहः MBh, Kāv,

etc — सार्थिकः MBh, BhP.

accompanied by a merchant साधुद्वितीय ~~mn~~ mfn MW a

bad m. कुवणिज् m Kathās 101.266 'condition of a m.'

(trade) वणिग्भावः L deceitful m. कूटव्यवहारिन् m Vishn

a great m. महावणिज् m Kathās having a m. as second

साधुद्वितीय mfn MW a head m. विट्पति m W a m.

m.'s shop वाणिक्पथः Śis, Rājat a m. who goes to Madra

मद्रवाणिजः Pāṇ 6.2.13, Sch a m. who goes to the Gān-

dhāris गान्धारिवाणिजः Pāṇ 6.2.13, Kās the position of

a m. वाणिक्त्वम् Mudr. ~~xxx/xxx~~

fit for merchants महाजनिकु, महाजनीन mfn Pāṇ 5.1.9,

Vārtt 6, Pat, g प्रतिजनादि head m. विशपतयः m pl

Bhp, Sch.

merciful adj सदय f(आ) Kāv, Kathās

कृपान्वित, कृपामय, कृपावत् Kum 8.26, कृपाविष्ट MBh

2.3.33 सानुक्रोश f(आ) n MBh, R, etc

आनृशंस्य f(आ) MBh परोपकारिन् Kathās

मृडयाकु RV.

very merciful man दयावीरः Sinhās.

mercifully સદય (ibc), સદયમ્ ind.

merciless adj અદય RV 10.103.7 : — અકૃપ

— અવક્રાન્ત — નિઃશૂક Hcer, Sinhas — નિસ્પ્રેશ

Kāv, Pañc — વીતદયણ MW — સનિર્દયણ R.

very merciless સુનિર્દયણ MBh.

mercilessness n निरनुकूलः R — वीर्यता MW.

mercury n दक्षिणावर्तपारदः W — रसः (ifc

f आ) Sarvad — रसायनभण्डः L — वैकुण्ठः L —

सूतकः, सूतकम् Sarvad.

the employment of mercury as a remedy रसायनम् (some

times following the gender of the word to which it refers).

W the employment of m. for magical purposes रसायनम्

(sometimes following the gender of the word to which it

refers) W a kind of ~~pp~~ process applied to m. मासप्रमाणम्

Sarvad 9.33 a particular preparation of m. रसपर्वटी

Bhpr a ~~pp~~ particular preparation of m. रसपुष्पम् W

a particular process applied to m. कामणम् Sarvad a

peculiar defect in m. गिरि m (ifc Pan 6.2.94) L,

गैरीयक L a preparation of m. with sulphur हिङ्गुलः,

हिङ्गुलम् VarBrS some peculiar form of m. दक्षिणावर्तपारद

W sublimate of m. रसकर्पूरम् Bhpr.

Mercury n तुङ्गः

L — तुहिनकिरणपुत्रः VarBrS

104 — सोमधारणः L.

applied to one of the 7 divisions into which the

course of Mercury, accord. to Parāśara, is divided विमिश्र

mf(अ) n VarBrS Budha's (or the ~~the~~ planet ~~M~~'s) day

बुधदिनम् Cat, बुधवारः L Budha's (or the planet

M.'s) father बुधतातः L day of m. नौधम्

(with अह्न) Vishn M. (regarded as a son of Soma

or the moon) बुधः PañcarBr, MBh, R, etc 'M.'s day'

(Wednesday) सौम्यवारः MW, सौम्यवासरः A N. of the

planet M. सोमजः Mayan a particular stage in the

revolution of the planet M. विकला VarBrS the

planet M. ऐन्दवः VarBrS — पन्द्रसम्भजः VarBrS, Var-

Yogaya, पन्द्रसम्भवः W — पन्द्रसुतः VarBrS, LaghuJ,

VarYogay, पन्द्राज — पन्द्राजः, पन्द्रपुत्रः

VarBrS ~~XX~~/ — नक्षत्रनन्दनः Vastuv — पञ्चाविरि m

VP — पहर्षणः L — प्रहर्षुलः L — मोधनः

W — मृगलाञ्छनजः VarBrS — शोधनः L —

शैहिणीभवः L — शैहिणीसुतः L — विद् m ~~XX~~

VarBrS — ~~##~~ शशाङ्कुजः, शशाङ्कुतनयः VarBrS — शशिजः

(MBh, Var), शशितनयः (Var) — शशिपुत्रः Var —

शशिसुतः Var — शीतगुतनयः VarBrS, Sch —

शीतरश्मिजः VarBrS — श्यामाङ्गः L — सोमपुत्रः

Yājñ, MārKP — सोमराजसुतः BhP — हिम्नः Cat, हिम्नः

— हिम्नः m L, हिम्नः VarBrS, हिम्ना L

— (regarded as son of the moon) राजपुत्रः MatsyaP

relating to the planet m. वैध mf(ई)n Sūryas

ruler of the planet m. प्रहर्षणः L.

mercy n आनृशस्यम् MBh, Mn, Āp — माडिक्म

RV.

one from whom mercy has departed जितवृण mfn

MW. showing m. मृड mfn Kātn, ĀśvGr. 'treasure

of m.' (a very compassionate person) दयानिधि m.

mere adj केवल

f(इ) RV 10.73.6, AV, 'SBr

Kn, etc, see Pāṇ 4.1.30) (in comp Pāṇ 1.49) AV, AV,

Ts, etc — निर्वैकल्य MBh — चनः (1fc) MāṇḍUp

5.5, BHF 8 f — शुष्क f(आ).

in a mere moment क्षणमत्रिण instr ind R 4.38.36

the m. Agnistotra without recitation of Vedic formulas

अग्निहोत्रावृत्त f KātyŚr the m. body शरीरमात्रम्

MW m. contemplation समाधानमात्रम् MW m. honour

मानमात्रम् Pañcat m. meditation समाधानमात्रम्

MW the m. name नाममात्रम् Śuk, Pañc m. sound

शङ्खमात्रम् Pañcet n. words वचनमात्रम् MW —

वाङ्मात्रम् deriv performing n. works (without inte-

lligence) केवलकर्मिन् Bādar S.1.7, uch pure i.e. n.

शुद्ध Mn, MBh, etc.

merely केवलम्

Mn, MBh, etc — मात्र

mf(आ and ई)n (ifc) — मात्रम् mf(आ and ई)n(ifc) — एव ind RV, etc, MBh, etc —नाममात्रेण ind MW — एवम् ind Divyāv —मनाक् ind Ratnāv.by merely touching water अपः स्पर्शेन m. ploughedदृष्टमात्रम् mf(आ, ई)n (ifc) Kātyār m. seenदृष्टमात्रम् mfn Ratn 2.1 m. that तन्मात्रम् Kathās2.15, 63.60, Rājāt 6.1 — तन्मात्रक mfn Mear 5.25,तन्मात्र mfn MBh 2.1806, Rājāt m. the name नामन्

n m. uttered उक्तमात्र mfn MBh.

meretricious adj पोश्चलीय

to merge one's self into संविद् संविदति (acc)

MBh to m. with सम्पु caus सम्पुवयति (instr)

AgP.

merged in कीन mfn (loc, comp) R, Sarvad.

meridian n 1 ॥ मध्यदिनीय mīn Lāṭy.

having reached the meridian (as the sun) मध्यदिनगत

mfn MBh m. Lagna मध्यलग्नम् .

२ ॥ मध्यम् Mālatīm — मध्यं नभसः, मध्यदेशः MBh

— युगान्तः Śak.

the central meridian मध्यरसूत्रम् Sūryas (in

astron.) the central m. of the earth (a line conceived to

be drawn through Lāṅka, Ujjayinī, Kurukṣetra, and Meru))

मध्यमरखा the central m. (the line conceived by the

Hindus to be drawn thorough Lāṅka, Ujjayinī, Kurukṣetra,)

and other places to mount Meru) मध्यरेखा Disshāntāś

the difference from the prime m. देशान्तरम् Sūryas (in

astron.) the m. ecliptic point मध्यम् (in astron.)

the m. ecliptic point मध्यमम् Sūryas the point of

the ecliptic situated on the m. मध्यलग्नम् Siddhāntāś

the prime m. (considered to be a line drawn from Lanka to

Meru i.e. from Ceylon to the north pole) रेखा

Sūryas relating to the m. मध्यमम् mf(अ) n Sūryas

the sign of the m. मध्यज्या Sūryas.

meridional adj माध्यादिन f(ई) nV, etc

माध्यादिनीय Lāty.

merit vb अह/अ अहि cl 1 अहि ति rarely

अहिते — आराध caus आराधयति MBh, R,

Megh, Śak, Kathās, etc.

merit n गुणः Mn, MBh, etc गौण्यः

Hariv 5907 धः L धर्म L पूतम

AV, etc भाजनलम Mālav शस्त्रम W

सस्त्रम L.

accordant with merit यथाह मार्क n, Kathās,

etc यथाह ind or ibc Kauś, Pārgī, Mn, etc

यथाहणम ind Bhp यथाहृतः ind Mn, MBh,

etc यथाप्रयहम ind Bulth according to one's m.

अनुगुणम ind Kathās according to the m. of यथाविधि

ind (gen) R acquired by m. पुण्यविजित mfn MW the

being a m. गुणता Sāh 7.32 ~~XXE/X~~ — जीण्य

Hariv 14240 caused by m. accumulated in former existences

प्राक्पुण्यप्रभव mfn MW conferring religious m. पुण्यनिवह

mfn BLP, पुण्यप्रद mfn Hariv connected with m. सकृतभक्त

mfn Vās consisting of m. पुण्यमय mf(इ)n Prab (in

dram.) contrasting m. of anykind with demerit मुदवम

Deśar, Pratāp devoid of m. अगुणिन् mfn devoid

of religious m. गतपुण्य mfn W distinguished m.

शोभा W equality of m. on both sides गुणिद्वयम् W

great m. गुणसम्पद् f A 1, VarBrp, Kir 5.24 great ~~XXE/X~~

moral m. सुपुण्यम्Kāv great religious m. सुपुण्यम्Kāv a great treasure of m. उरुपुण्यकोशः Gebh, Schhonoured according to m. यथाहितपूज mfn in order of m.M यथाश्रेष्ठम् ind Śbr, Niriv jealous of m. वर्ममत्सरM mfn Bear making a m. out of (defect, dosha) गुणीकरणम्Kuval a man rich in religious m. पुण्यापुरुषः MW m.(acquired) by (the reciting or repeating) the Veda वेदपुण्यम्Mn 2.78 'm. and demerit into weal or woe' पुण्यापुण्य

the m. of composition (consistency, elegance of expression etc.) गुणः Kāvyaḍ 1.41 f, Kp 28, Sāh 8.

सुखसुखम् m. (of good works) securing heaven प्रयुn L moral m. पुण्यम्

(ifc f आ) MBh, Kāv, etc

~~अथ~~ वृषः Śis, Vās of little m. ईषद्रुण

mfn possessing peculiar m. विशेषशालिन mfn Kir

preeminence of m. ^{११९}गुणविशेष्यम् W 9.296 (ifc) religious

m. पुण्यम् (ifc फअ) MBh, Kāv, etc — कुशलम्

Inscr, MWB 124 — धर्मः AV, etc religious m.

acquired by studying अध्ययनपुण्यम् religious m. and

wealth धर्मा^{११} m du Mn 2.112, etc 'soil of m.'

क्षेत्रम् Divyāv a stock of m. कुशलसूत्रम् Sukh 1

a store of religious m. पुण्यसञ्चयः MW, पुण्यसकन्धः,

पुण्यसम्भारः Kārand superior m. परभागः Kālid,

Pañc, Kathās, परभागता Pañc, Kathās turning a fault

into a m. दोषगुणिकरणम् Kuval, Sch. ~~XXXXXX/68/~~

bestitute of merits विगुण mfn MBh, R, etc en-

dowed with m. गुणवत् mfn MBh, R, etc — गुणिन्

mfn ŚvetUp 6, Mn 8.73, Yājñ, etc enumeration of m.

विशेषाविति f W the essence of m. सुकृतरसः JainBr

formed by m. गुणमय mfn MBh 1.6546, SārngP from

one's own personal m. स्वगुणतः ind MW having 14 m.

चतुर्दशगुण mfn Sch on R (B) 4.54.2 & MBh 2.5.21 ~~XX/~~

having one's own m. स्वगुण mfn Śis knowing the m.

of गुणवेदिन् (in comp) Mn 7.167 m. and defects गुणगुण

m pl Mn 3.22, 9.331 one's own m. स्वगुणः Kāv painting

pointing out m. गुणनम् Git 7.29 a work giving an

account of the m. of any holy onject माहात्म्यम् W a

work giving an account of the m. of any ~~holy~~ place

माहात्म्यम् W.

to ~~ap~~/ appear as a merit गुणाय Nom गुणायते

Cān to become as a m. गुणाय Nom गुणायते Cān.

merited adj पुण्यविजित MW.

meriting n अर्हणम् Pāṇ 3.3.111.

meritorious adj पुण्य f(आ) RV, etc

पुण्यनिवह Bṛh, पुण्यप्रद Hariv सुकृतभाज

Vās.

the act of meritorious piety (esp. a lesser vow or

minor observance dependent on external conditions and not

so obligatory as ~~yama~~ Yama) नियमः Tār, Mn, MBh, Kāv,

etc (with Buddhists) the equipment of m. acts पुण्यसम्भारः

Dharmas m. act पुण्यम् (life fआ) MBh, Kāv, etc

— सुकृतम् RV, etc — सुकृतकर्मन् n Kām, Kāv,

etc — पुण्यकृया ŚBr, पुण्यक्रिया ' Āpast m. ~~४४४~~

acts (with Buddhists) पुण्यसम्भारः Dharmas 117 a m.

work पूर्वम् RV, etc, पूर्वधर्मः MārkP — आपूर्वम्

Kād a m. work (such as feeding Brāhmins, digging wells,

etc) पूर्व ~~४४४~~ with कर्मन् n MBh, MārkP relat

ing to a m. ~~४४४~~ work पूर्व ~~४४४~~ Mn, Acst very m.

महागुण

MBh, Prab

— सुपुण्यद

Pāncar.

meritting adj अर्हf(आ).merriment n परिहासः MBh, Kāv, etc — उत्सवः

MBh, Ragh, Kathās, Amar, etc — महयत्न RV.

~~festive merriments~~////////////////////loud merriment हस्कृति f RV.festive merriments चर्यशी W.

merriness n उल्लासः

Kathās, Amar, etc —

एल्लर gaṇa कण्डूदि rāṇ 3.1.37 लयः

Vās.

merry adj हृष्ट

Mn, Mbh, etc — प्रतिसंहृष्ट

R — उल्लसित Kathās — उल्लस — अमन्द

RV 1.126.1 — अविद्वल f(आ) MBh 5.4164 —

उल्लास L — नर्मद्युति W — पर्यवस्थित MBh,

R, Hariv — विमदस RV — सुनर f(इ) RV

— हासकर W.

not merry अप्रतीत R — असौर f(आ)

Bālar making m. सोहसत Kathās —

→ to be ^{m.} merry मुद cl 1 / (Dhātup 2.15) मोदति

(ep. also मोदति) RV, etc — उद्दृष (in class.

lang) उद्दृष्यति — tt/take/n. उद्दृष caus उद्दृषयति

RV 5.21.5, 10.103.10, AV 5.20.8 — विमद विमायति (Ved

also विमदति) AV.

to be merry एलाय Nom एलायति to make m.

सुमखस्य Nom सुमखस्यते TS.

merry-faced adj हृष्टवदन MW.

merry-making हासिका L ____ (prob) रङ्गणम्

MW.

Mersilea quadrifolia n अपराजिता .

the mountain Meru स्वरथित mfn Vāgbh —

हेमाङ्गः Rājat.

mount Meru देवीकस n Sūryas .

the mesh of shirt of mail गवाक्षः

Kās on Pān

5.4.76 & 6.1.123) Hariv 2439 .

message n संदेशः (ifc f आ) Kauś, Wh,

etc दूतम् RV, Hear, etc दीप्तम्

Wh, Hariv, etc (दीप्तम् DhT) अनुगन्ती

Pivāṇ आश्रयकनी L शासनम् (ifc f

आ) see comp संवादनम् L .

bringing a message from वार्ताहारिन् mfn (ifc)

Mricch conveying a written m. लेखसंदेशहारिन् mf (इण)

n Kathās m. for us अस्मैहित RV 10.106.1 a m. in

return प्रतिसंदेशः R, Mricch, Kathās a m. of love

मदनसन्देशः : Mālav one who bears a m. शासनहारक

(Kām) , शासनहारिन् (Ragh) — शासनधर

mfn tuval, शासनह mfn L, शासनवाहक mfn Kām

one who has given a m. to सैदिष्टवत् mfn (gen) Kathās

taking a written m. केशवसैदिष्टहारिन् mf (इणी) n

Kathās to give a person a m. in return प्रतिशैदिशति

प्रतिशैदिशति (acc or इस्ते with gen) P, Kād

to give m. to सैदिष्ट सैदिशति (gen or dat some -

times two acc) MBh, Kāv, etc to send a m. to a person

प्रेषण caus प्रेषयति (gen) R a verbal m.

वाचिकम् naish, 'sis, Rajat the words of a m.

संदेशपदानि n pl Ragh a written m. लेखम् Subh.

messenger n I दूतः AV, 'AV, ŚBr, MBh, etc _____

दूतकः Panc, Vet _____ संदेशहरः Kav,

संदेशहारकः sah, संदेशहारिन् n Śak _____ वार्ताहरः

(Malatīm), वार्ताहर्तृ (BhP), वार्ताहारः (Mcar)

_____ वार्ताहरः 'sis. _____ वाचिकहारकः MW- _____

वाचकः

W .

II आदायकः

NBh

कार्यपेक्षः

Sah

— गमागमकृतिन m VarBr3 10.10 Sch — दीर्घाध्वगः

L — निस्पृष्टार्थः Kam, Sah — पादोपजीविन mfn

divyāv — पाठागतः SBr, KatyBr, Sch —

प्रतिष्कृष्टः, प्रतिष्कृष्टः L — प्रहारयः AV

(v.l. प्रहार्य) — प्रागतिकामिन mfn NBh —

भाण्डितः On 1.53, Sch — (?) भण्डितम् L

— रभू m L — राजभटः VP Sch, दूत.

शासनधर mfn Kuval, शासनहर mfn L,

शासनवाहक mfn Kam — शासनहारक (Kam)

शासनहारिन् (Pagh) mfn — सिद्धिपार्थः W

(esp applied to the messengers of Varuna) स्पश m

RS, AV, VS, स्पशः Shadvr, In, MBh, Pañcat .

business of a messenger दूतकर्मन् n MBh,

Pañc ' death-messenger ' (one who brings the news of a

death) मृत्युदूतः AV divine m. देवदूतः RS, etc

duty of a m. दूतकर्मन् n MBh, Pañc an express m.

उद्देश mfn L female m. दूति, दूती RV, 12h, Kav, etc

दूतिका Panc, Vet सदेशहरा Cal

वाचिहारिणी Hear वाक्यहारिणी L

आध्यायिका कारा L मलाका (only

L) कण्डिका (only L) सुरतताली L

(with Jainas) the female m. of an Arhat शासनदेवता,

शासनदेवी HParis a female m. of good tidings

प्रियनिवेदिका Malatim a female m. of love वाक्यहारिणी

L fit for a m. प्रेष्य mfn Kathas the function of a m.

दौलम mfn. Hariv, etc, (दौलकम् BhP)

having a m. दूतवत् mfn KaushP 2.1 having Agni for

a m. अग्निदूत mfn 10.14.13, AV ' letter-m. '

(a letter, etc) वर्णदूतः L like a m. दूतजन्मना

Hariv 15718 m. killer दूतघ्नी L the m. of a community

ग्रामप्रेष्यः mfn 12.2359, ग्रामभृतः the m. of a village

ग्रामप्रेष्यः

प्रियनिवेदितु mfn 12.2359, ग्रामभृतः a m. of good

tidings प्रियनिवेदितु प्रियनिवेदितु the m. of

Vishnu * प्रकाशः m pl L a m. of Yama याम्यः (scil.

नर or पुरुष or दूत) ShadvBr, ŚāṅkhGr, Mārkr

a m. on horse back अम्बदूतः Lalit m.'s pay अभिसारः

Buddh ' moon m. ' (M. of a poem) पन्द्रदूतः the off-

ice of a m. दूतत्वम् Pañc ' Pāma's m. ' (H. of

Haunmat) रामदूतः L serving as a m. ज्ञेय mfn

AV, ŚBr ' spring m. ' (the Indian cuckoo) वसन्तदूतः

L the state of a m. दीप्तम् Mh, Hariv, etc,

(दीप्तकम् DhI) the state of m. दूतत्वम् Pañc

towards the m. अभिदूतम् ind Sis towards a female, m.

अभिदूति ind Sis 9.56 (quoted on Gāh) a true m.

यमदूतः MaitrS Yama's m. (employed to bring

departed spirits to Yamā' s judgement seat, and thence to

their final destination) यमदूतः AV, PārGr, etc

यमदूतकः L .

to employ as m. दूतय Nom दूतयति Naish .

messmate n सहभाजिन m f h — सभक्षः

एकान्त .

in the order of each messmate यथासमक्षम् ind

AsvSr .

Mesua ferrea केसरः m h 13.5042, =, Lalit,

Kun, Megh — केशरि m L — केनकम् Bhartr

काच्यनः L — श्वरघाटनः L —

पाप्मनः L — दलायकः L — द्विपः

L — हीनः L .

the blossom of Mesua ferrea कनकाक्षम L —

किञ्जम L the flower of the plant M. ferrea

कैसरम L the plant M. ferrea कैशरिन ,

कैशरिन m L the tree M. ferrea काकजः L .

Nesua roxburghii नागकैसरः Vasant _____

पद्मकैसरः L _____ फणिकैसरः L _____

नागपुष्पः L _____ नागारव्यः L _____ नागाद्धा

Nasar _____ नागः L _____ सर्पः (ifc f आ) L

_____ सर्पारव्यः L _____ जनकाद्धयः cal _____

पुष्परोचनः L _____ फलकः L _____ भुजंगारव्यः

L _____ रुक्मः L _____ राजपुष्पः L _____

वराहकरजसु m L _____ वारणकैसरः Susr _____

षट्पदप्रियः L _____ सुपर्णारव्यः L _____

सुवर्णरज्यः L — हेमन n Car — हेमपुष्पः

(only L) .

the blossom of Mesua roxburghii नागपुष्पम् ar

— नागकिञ्जल्कम् L, नागकेशरम् Susr —

नागनामकम् Gal — नागीजम् L the

flower of M. roxburghii पिञ्जरम् — सुवर्णरज्यः

— स्वर्णम् L the plant M. roxburghii अहिपुष्पः

L the tree M. roxburghii इभकेशरः Susr, इभारज्यः

met adj I मिलित _____ मीलित Rājat

_____ सङ्गत A V, etc _____ समागत Mn, Yājñ,

MBh, etc _____ सङ्गतिन MarkP _____ समुपागत

MBh, Kāv, etc _____ प्रत्युद्गत R, Ragh _____ उपगत

MBh, Śak, etc _____ समवेत Mn, MBh, etc .

II आप्त ŚBr _____ प्रतिसृत Suśr _____

प्रत्युच्चात Kālid _____ संबलित Kāv, Śah

_____ संसक्त MBh, Hariv, etc _____ सक्रान्त

_____ संदलित _____ समहृत Hariv, Ragh, BhP

समृत RV सम्प्लुत MBh .

according to what is met with यथाकाम (ifc)

Yājñ, यथाकाम ind Yājñ, VarBrS, etc as m. with

यथाकाम, Kathās यथाप्राप्त f(आ)

Kād the being n. with प्राप्ति f Nyāyas, Sch the first

that is m. यथाप्राप्त f(आ) Kād n. with प्राप्त

In, MBh, etc सम्प्राप्त MBh, Kav, etc

प्राप्तिमत Nyāyas, Sch लब्ध

समाश्रित W उपासादित gana इषादि

Pāṇ 5.2.88 अत f(आ) TS 5 प्रतिपन्ना

Kāḍ m. together सम्मिलित Kathās, Pāṇcat

समायुक्त MBh, R सन्निपतित Karand

समवायिन Kan, Gusr, Vās, Sarvad m. with somewhere

व्यापित f(ई) Vyāyam Comm on TS, ApŚr m.

with universally सन्निपतित W not m. with अनासादित

one who has m. उपासादितिन Pāṇ 5.2.88 .

to be met प्रत्युपय MBh .

difficult to be met with दुर्दिश Kathap, Apast,

Bh, , etc, दुर्दर्शन Susr, BhF, दुर्दर्शन Bh _____

दुरासाद Bh, it is to be m. समागतव्यम

impers , was to be m. respectfully प्रत्यक्षमनीय

L to be m. with प्राप्तव्य Hit _____ लभ्य

KathUp, Pat, Kum .

meeting with उपासाद्य ind p BhF 7.10.55 .

the metacarpur (the hand from the wrist to the

root of the fingers) क२४००

Sah, Comm on in, etc.

metal n अणस

n ४४, etc

कैसः, कैसम

तेजस

f(ई) L

लोहम

Bhatt .

all kinds of metal सवलोहम (ibc) Cat (in lat-

er language) any m. लोहः, लोहम any m. but silver

and gold कृष्यम

in 7.96, 10.11, 11, Tājñ, etc

any m. mixed with copper लोहायसम Br, Kātyār any

thin leaf of m. पत्रम् Var, Śuśr, पत्रः Śakat, (ifc

f आ, ई) any thin plate of m. पत्रम् Var, Śuśr,

पत्रः Śakat, (ifc f आ, ई) base m. सुपारी L

' best m. ' (gold) लोहोत्तमः L formed of m. पुस्तमय

mf(ई)n Śuśr ' good m. ' (brass) सुलोहकः, सुलोहकम्

L ' creat m. ' (gold) महाधातु m L having a m.

pole (said of a carriage) लोहप mfn Pāṇ 6.3.39 , Sch

a kind of base m. क्षिति g Gal, क्षितिक्षम a kind of

m. पिङ्गलकोहम् L — राजपुत्री L, शिति

— शीराण्कम् L made of any m. लौह mf(ई)

n GrS, Bh, etc made of m. अयस्मय mf(ई) n Ved

IV 5.30.15, etc, BhP — आयस mf(ई) n BV, SBr,

Katyār, Bh, Yājñ, etc — लौहयस mfn GrS made

of red m. लौहितायस mfn a m. cooking pot लौहा L

a m. in a state of fusion रसः (ifc f आ) a m. vess-

el सान्दीरः (?) (only L) mixed m. संधानम्

W, ^{११}सौराष्ट्र a mixed m. resembling gold पीतलोहः

not made of m. अतिसस mfn in 6.5 a piece of m.

on which the hours are struck नाली, दारी

prince's m. क्षुद्रसुवर्णम् L, क्षुद्रस्वर्णम् cal

रिरी L queen's m. कौरगम् in 5.114, 11.117,

12.62, Yājñ 1.190, Gusr पीतलोहः a second-

ary m. उपलोहम् a semi m. उपधातु m Thpr

(originally) uncoined precious m. हिरण्यम् (ifc f

अतः) a vile m. कुपशकम् ifc Yājñ 1.262, कृष्य

wearing a m. girdle लोहमेखल mfn a worker in mixed n.

कारिधामिन m L worker in white n. कारिधकार

mf(ई) n Comm on Tajn कारिधामिन m L yell-

ow m. पीतलोहः W.

abounding in metals धातुमत mfn 17h, Hariv,

depriving m. by oxydation etc of their metallic proper-

ties (esp. said of mercury) राधनम् (ifc f अत्)

(only L) 'destroying n.' (sulphur) धातुहन् m L

the eight m. collectively (as gold , silver, copper, tin,

lead, brass , iron and steel) अष्टधातवः m pl ,

अष्टलोहम् Heat the 5 m. (viz gold, silver,

copper, tin and lead) पञ्चलोहकम् L friend of

m. borax धातुबल्लभम् L killin^g m. साधनम्

(ife f आ) (on y L) made of one of the 3 m. त्रिलोह

mf(ई) n Tantras 1 (v.l. त्रिलोह) made of seven

various m. सप्तधातुमय mf(ई) n Heat a place where m.

and stored संवाणी L a Śāstra treating of n. लौहशास्त्रम्

Cat skilled in m. धातुकुशल mfn var .

metallic adj धातुमय f(इ) Kav —

आयस f(इ) AV, ŚBr, KātyŚr, MBh, Yājñ, etc

तेजस f(इ) ĀsvGr, Gaut, Mn, KātyŚr, Sch

लौह f(इ) GrŚrS, MBh, etc सिद्धरस

W .

any metallie salt रसाः (ifc f ता) Cat a m.

substance in large grains कैरमाशिकः a partic. process

in n. preparation मूर्धनम , मूर्खी whpr,ascar a place

where n. vessels are kept नृप्यशावा L .

metallur ist ⁿ adj धातुकुशल ^{mfn} var _____

धातुवादिन ^m Kāv _____ वातिगः L .

metallurgy n धातुक्रिया var _____ धातुवादः

Kād .

a teacher of metallurgy ^{२१} लोहाचार्यः L .

'metamorphoses of 'brahmā ' (who is identifies with

Krishna / ब्रह्मवैवर्तम्, ब्रह्मवैवर्तकम् VI, Pāncar (IV

514 , etc) .

metaphor (in rhet) n रूपकम् Kāvya, Sāh,

etc _____ (in rhetoric) उत्प्रेक्षा _____ उपचारः

Sāh, Sarvad, Comm on Śis, etc .

a complete metaphor सकलरूपकम् Kāvya (in

rhet) a flowery m. ललातरूपकम् a kind of . (used

for the justification of a bold assertion) समाधानरूपम्

Kavyāḍ a n. consisting of mere attributes सविशेषणरूपम्

Kavyāḍ (in rhet) a particular figure combining

comparison and m. उपमारूपम् Vam (in rhetoric)

without m. अरूपम् mfn .

metaphorical adj औपचारिक f(ई) Sarva

गौण f(ई) रूपक Sāh

लाक्षणिक f(ई) Sank, Kpr, Sarva .

metaphorical description रूपणम् Kavyā, Sāh

m. expression उपचारः Sāh, Sarva, Cor on 'is, etc .

metaphorically उपचाशत ind .

to use metaphorically उपचर उपचरति

Harbh, Sah, Sarvad, etc using a term m. उपलक्षणम्

metaphysics n. आन्वीक्षिकी Bh, Sn, Gaut, etc .

mete vb मस्य cl 4 मस्यति Thātup 26.112

(परिमाणे, परिणामे v.1.1) — माह cl 1 माहति, माहते

Thātup 21.29 — परिमा परिमिमीते IV, etc

mete out विमा विमाति, ^{B₂, Kaus} ~~etc~~ —

~~Br, Kaus~~ —

प्रमा प्रमिमीते AV, ŚrS, MBh — मा cl 2 माति

(Thātup 24.54) cl 3 मिमीते (25.6) cl 4 मायते

(26.23) —, etc — मि cl 5 (Thātup 27.4) मिनीति

मिनुते

arBrS

निर्मा निर्मिमीते

TS, AV, Br,

निर्माति

Kāv, Pur, A-V

निर्मा निर्मिमीते

TS, AV, Br, निर्माति

Kāv, Pur, AV

शुल्ब, शुल्ब

cl 10 शुल्बयति

Dhātup 32.71

शूर्प

cl 10 शूर्पयति

Dhātup 32.71 .

meted adj सम्मित 3hⁿ — — परिमित BV,

etc .

meted out मित Sūryas, VarBrS, 7hⁿ — — प्रमित

Kātyār — सम्मित Kpr m. out for प्रमाणीकृत

(ren) .

metempsychosis n पुनर्जन्मन n Phas, Hit _____

गति f Mn, Yājñ, MBh, etc _____ संसारः Up, Mn,

MBh, etc .

condition of a person undergoing metempsychosis

गति f Mn, Yājñ, MBh, etc .

meteor n दिवौल्का 1.1416 — उल्का

4.4.2, 10.68.4, AV 19.9.9, 1.1416, Yājñ, Śuśr, etc —

उल्काशी ŚBr 11, KāṭyŚr 3 — उपाहितः L

— कलुष्का L — केतु m AdbhBr, In 1.33,

VarBr3, 1.1416, etc — तारका (Pan 7.3.45, Vartt 6)

AV 5.17.1 — धिष्ण्या Var (धिष्ण्यम्

only 1.1416 5.7272) — धूमकेतनः L — विनिहतः

the falling of a meteor तारपतनम् W a great m

महोल्का

In, B having the form of a shooting m.

स्फुरदुल्काकृति

mf n III

an incense m. वह्युसातः

L

a kind of m. तारा

VarBrS 46.86 & 94

ध्रुवकेतु

m near शशः

AT 5.17.4

struck down by afierly m.

उल्कानिहित

mf n IV 19.9.9 .

the falling of meteors

उल्कापातः

Cobh .

methinks n मान्ये .

method n I रीति f Kāv, Kathās, Sarvad विधि

n Mn, MBh, etc विधानम्, etc प्राक्रिया

MBh परिपटि f Var, Cand, Phān, Sāh

मार्गः Up, Yājñ, MBh, etc .

II अश्वत्थम् अनुक्रमः आवृत f

3Br क्रमः धर्ममात्रम् Jaim, Kaṣ on Pān

2.3.33 नयः, Sāh, Bhāṣāp, Sarvad

न्यायः TS, Br, Mn, MBh, etc प्रक्रमः (ifc f

आ) प्रवेशः Lalit प्रशान्तम् adhus,

KātyŚr, Śch _____ योगः Śch, Kāv, etc .

depending only on the method धर्ममात्र mfn KātyŚr

great m. महायान having the same m. of performing

ceremonial एककल्प mfn lesser m. हीनयान m. of

acting गति f 3.6 (with Buddhists) the m. of

arriving at knowledge ज्ञानम् Śaśhṛ, Dharmas 2

(Astron) a m. of fixing the position of a Nakshatra

दशयोगभङ्गः Jyot the m. of kings राजमार्गः

Hariv m. of letter-division वर्णभेदाविधि m ' m. of

sounds ' (music etc) शब्दगति f VarBr^o the m. of

the Samhitā text संहिताविधि m Prāt, Sch the m. of

the water and the bottle-courd जलपुष्पिकाव्यायः

the Pada m. of writing पदपाठः VPrāt, Sch, पदकाव्यः

Sāy a particular m. of counting सर्वानिक्षेपा Lalit right

m. सम्पद् f RPrāt, Bh usual m. समाचारः Pañcat,

Kātyār, Sch wanting m. प्राक्रमभङ्गवत् mfn Prātāp

want of m. प्रक्रमभङ्गः Kāvyaḍ, Sch _____ अपर्यायः

Yama's m. (i.e punishing without respect of persons and

without partiality as one of the duties of kings) यमव्रतम्

In, ., MarkP .

the various methods of measuring मानसिद्धाः m pl

In 9.330 .

methodical adj क्रमक W .

following the methodical order क्रमानुयायिन्

m. practice क्रमयोगः In 1.42, P 6.16. 0 .

methodically अनु ind (when prefixed to nouns

especially in adverbial compounds) .

proceeding methodically अनुक्रमणम् who proceeds m.

क्रमकः W .

methodicalness n पारिपाटयम् , पारिपाटी

Methodica superba कलिहारी Bhpr ^{वह्निचक्रा} ~~वह्निचक्रा~~

Bhpr वह्निचक्रा Bhpr, वह्निशिखा L

अग्निमुखी f कलिकारी L गैरी L

तृषा L दीप्ता L नवता L

मनाजवा L पुष्पा L पुष्पसौरभा

L ——— लोङ्गलिका, लोङ्गलका, लोङ्गलिका, लोङ्गलिका

L ——— विद्युत्ताका L ——— विशाखा Bhpr

——— त्रैलोक्य m L ——— स्वर्णपुष्पा, स्वर्णपुष्पी L

——— हलिनी L ——— हली L .

the medicinal plant Methonica superba इन्द्रपुष्पा,

इन्द्रपुष्पी

इन्द्रपुष्पा, इन्द्रपुष्पिका, Bhpr, Suśr, L the plant .

superba आमूला L ——— इन्द्रपुष्पिका L ———

(Lāṅgālī) आग्निजिह्वा the poisonous plant M. superba

गर्भवातिनी L _____ गर्भनाद n Bhpr .

meting n मसनम् (only L) _____ मस्ति f L .

meting out परिमाणम् Kātyār, Var _____ मानम्

Kātyār, Hariv, etc _____ विनिर्माणम् Bh _____ (esp.

the place for a sacrifice) मापना Bh .

expressing by metonymy लक्षक mfn Sāh .

metre n (in general supposed to consist of 3 or 7

typical forms (AV, ~~VB~~, etc)) छन्दस n _____

छन्दस ifc (f आ) Nyāyam 9.2.5 8, Sch,

छन्दस _____ पद्यम् Vān, Kāvyaḍ, Sāh, etc

_____ वृत्तक (ifc) Sāh, वृत्त _____ त्वरितगति f.

according to metre यथाछन्दसम् ind AitBr,

Sākhār _____ यथावृत्तम् ind यथावृत्त ibc Pīn

according to the m. of a verse वृत्तानुसारात् ind _____

along with m. सहच्छन्दस mfn RV 10.130.7 an

ancient m. of twentyfour syllables (variously arrange ,

but generally as a triplet of eight syllables each) गायत्री

BY 10.14.16 & 130.4, 8, 17, etc any m. वृत्तम् (ifc f आ)

Kāvyād, VarBrS — छन्दो वृत्तम् MBh 1.28 (later)

any m. containing 36 syllables वृहती BY, Brāt,

17, Br, etc any m. not enumerate in the regular treatises

on prosody गायत्री (in a later metrical system) any m.

of 4x11 syllables त्रिष्टुभ् f any m. of 4 x 12 syll-

ables जगती based on m. छन्दः प्रतिष्ठापनम् mfn Vaitr

beginning with the jagatī m. जगन्मुख mfn TS 7.2.9.2

beginning with the Pañkti and ending with the kakubh m.

the being ten (from the m. Virāj containing 10 syllables)

विराट्त्वम् Ait Br the being tenfold (from the m. *
पाङ्किकाकुम्भ mf(इ)n RPrāt belonging to the Sato-brihati

* Virāj containing 10 syllables) विराट्त्वम् Ait Br

m. सातो ब्रिहति mfn Laty chiefly praised Jagatī m.

जागत mfn (8 उत्सादि) TS, TS 2.7, Br, etc

complete as to m. आयच्छन्दस mfn TāndBr composed

in a beautiful m. सुवृत्त mf(आ)n Kāv composed in m.

छन्दस्कृत mfn An 4.1.10, ŚāṅkhBr 3.2, छन्दो बध्य

mfn Sarvad 15.2.6 composed in the Jagatī m. जागत

mfn (g उत्सादि) — जगत mfn IV 1.164.23,

ShadvBr 1.4, Laty 1.8.9, जागत composed in the m.

Ati-jagati आतिजगत mfn TandBr, Sch composed in

the Pankti m. पाङ्क mf (इ) n VS, VS, AitBr confin-

ing sound (within the limits of m.) एलोकयन्त्र mfn

RV 9.73.6 conforming to the Jagati m. जागत mfn

(g उत्सादि) conformity to m. वृत्तानुसारः IV

connected with jagati m. जगच्छन्दस् mfn VS 4.87, AV,

SankhBr 14 connected with the Ati-sakvari m. आतिशक्वर

mfn consisting of the Jagatī m. जागत mfn (४ उत्सादि)

defective in m. हेतवृत्त mfn Kpr, Sāh faced by the

jagatī m. जगन्मुरव mfn 7.2.8.2 for the sake of

m. वृत्तानुसारत् ind MW a form of m. छन्दोरुपम्

SanhBr 20 a form of the Āryā m. (in which the caestura

is irregularly divided into three species Ādi, Anlā - and

Ubhaya vipula) विपुला Col a form of the Jagatī m.

उज्ज्वला a Gayatrī m. गायत्रि-छन्दस n Lāṭy 3.1.28

the Varinī m. हरिजीवृतम् mfn having anushtubh for m.

अनुष्टुप्छन्दस् mfn MaitrS having eight Padas (as

a metre) अष्टपद mf(आ)n RPrat having no m.

अच्छन्दरन् mfn MaitrS having the Brihati m. at

that place तलोबृहत्तिका mfn SankhBr 11.12.1 having the

form of the m. Viraj विराड्वर्ण mf(आ)n SankhBr

having the m. Viraj in the eighth place विराडष्टम mfn

Br having Tristubh as m. त्रिष्टुप्छन्दस् mfn MaitrS 2.3.3,

Br 6.48.3 having what m. ? किंछन्दस् mfn TāndyaBr

having which m. मच्छन्दस mfn SankhGr in the 'shnih

m. औष्णिह mfn VS, SBr, SankhGr, etc on irregular

species of Ārya m. गुर्विगी the Jagati m. जागतम्

('ān 4.2.55 , Vārtt) Vait 19.17 — जगत n 17 1.

164.25 a kind of Anushtubh m. (consisting of two Padas ^{of}

twelve syllables each and a third Pāda of eight syllables)

कृति f RPrāt a kind of Ārya m. मुखचपला Ping.

Col — मुखविपुला Ping — स्कन्धकम् arBrS,

Navyāc — (consisting of four lines of alternately

twelve and fifteen instants) उपगीति ३, उपगीथम्

MaitrS 2.13.14 a kind of Atyashti m. शिरवरिणी

Gīt, Crutab, Chandon a kind of Brihati m. पुरस्ताद्बृहती

RPrāt — भुजंगाशिकु m a kind of Paṇḍaka m.

भुजंगः VarBrS, Ech a kind of five fold m. consis-

ting of 5 Pādas of 8 syllables each पाङ्क्तिः (also

पङ्क्तिः m. c. and in com) AV, Br, etc a kind of

Gāyatrī m. वधमाना RPrāt kind of m. अचलधृति f

अत्यष्टि ^f — अन्तमस्था ^{Nidānas}

अपरान्तिका — अपवन्ताम्, अपवन्तकम् ^{Sāh}

आकृति ^{f RPrāt, etc} — आविष्टम्

आसारशक्तिरा — उत्कच्छा — उत्कृति ^f

उत्पत्तिनी — उदकम् ^{RPrāt} — उदामः

उद्घर्षिणी — उपचित्रकम् — उपजगती

^{RPrāt} — उपजाति ^f — उपजातिका — उपमा

^{RPrāt} — उपमातिनी — कलहंसः — कलकन्दम्

(?) — कलिच्छन्दस् ⁿ — कामिनीकान्तम्

काविराज — f RPrāt — कुलत्था — कृति

f RPrāt — केतुमती — कोकिलम् —

कोपवती — कोमुदी — कीडाचन्द्र —

कोशपदा — रवगाति f — गगनाङ्गना

— गण्डकः — गन्धा — गरुडकृतम् —

गहनम् — गीति f — गीतिका —

गीत्याय — छाट्टा — धारी — चकिता

— चक्रपातः — चञ्चरीकावली — चञ्चला

— चञ्चलाक्षिका — चण्डवृष्टिप्रपातः (चण्ड-

वृष्टिप्रपातम्) — चण्डी (३ बद्धादि)

— चतुष्पदा , चतुष्पदिका — चन्द्रः —

— चन्द्रमुखी — चन्द्रलेखा — चन्द्रलेखा —

— चन्द्रवर्त्मन् ⁿ — चन्द्रावती — चम्पकमाता

— चचरी — चला — चामरम् —

— चारुगीति ^f — चारुमुखी — चाकहासिनी

— चित्रपदम् — चित्रपदा — चित्रलेखा

— चित्रलेखा — चित्रवती — चित्रशाला

— चित्रसङ्गम — चित्रा — चित्रा —

चूडामणि m — चौरांशा — छाया —

छायाकरः W — जगती RV 10.130.5,

AV 8, 19, Br, litBr, etc — जलधरः —

जलधरमाला — जलहरणम् — जलोद्दतगति

f — जानकः — ज्योतिस् n —

तनुमध्या — ततम् — तति f (Pan)

6.4.37, Kas v.1.) Vrittaratn — तन्वी —

तरलतमनी — तामरसम् — तारकम् —

ताली — तिलकम् — तीर्ण — त्रुङ्गा —

त्रुणकम् — तोरकम् — त्रिभङ्गी —

त्रिपुभ f (RPrat 16.41ff, Vir 7.12) RV 8.11, 16,

etc — दोधकम् ^Srutab, Chandom — कुतपदम्

Col — कुतमध्या Col — कुतविलम्बितम् (कुत-

विलम्बितम्) ^Srutab — दोहाट (?) m L —

द्विपथा Col — द्विपद्य ^m — द्विपदम्

Col — द्विपेधी Col — धवलम् Col,

धवलकाङ्कः — धवलकाङ्कः Col, धवलम् —

क्षीरलता cat — धृतशी Col —

नकारविपुला — नगर-वरुपिणी¹ Srutab — नगानिका,

नगानी, नगालिका Col — नटगाति f Col

— नान्दिनी Col — नन्दरी — नराचः

Col (v.l. नाराच) — नरेन्द्रः Col —

नकुटकम्
नकुटम्, L^{Var} — नदिकम् Col — नागपाशः

L, नागबन्ध — नागरकम् Col — नाराच^{कम्}

— नाराचम् Col — नाराचिका —

निशिपालः Col — नीलम् Col —

नीलस्वरूपम् Col — पङ्क्तुत्तरा RPrāt —

पञ्चाटिका Chandom — पञ्चकमात्रा L —

पञ्चकावली L — पणवः Col — परतब्धिह्

f Chandahs, also परोब्धिह् — परमेष्ठा L —

परिगीति f Col — पवित्रम् Col — पावित्रम्

Col — पुतः Col — पुकषच्छन्दसम् SBr —

पुष्पकामन् n Col — प्रगीति f Col —

प्रत्नम् RPrāt — प्रत्यापीडः Col —

प्रभद्रकम् Col — प्रभानती Brutab — प्रमा

RPrāt — प्रमाणिका Chandom — प्रस्तारपडि.
रु

RPrāt — ^{कलिता}प्रहरणकलिका, प्रहरण Chandom Col —

प्रहर्षणी Chandom — प्रहर्षिणी Srutab —

प्राच्यवृत्ति f Ping, Col — प्रीतिमती Col —

प्रियेनदा Col — पुनः Col — पुनंगमा

Col — फुल्लदामन् n Chandom — बलाहकः

Col — बाला L — बुद्धि f L —

भद्रका Col — भुजंगेरितम् Red —

भ्रमरपदम् Col — मकरान्तिका Col —

मञ्जीरम् Col — मञ्जुसौरभम् Col —

मणिबन्धः Col — मणिमञ्जरी Col —

मणिमाला Chandom, Col — मणिरागः L —

मतल्लिका Col — मतममूरम् Col, मतममूराः

m pl Nilak — मदलेखा Śrutab — मदनललिता

Chandom — मदिरा Col — मद्रक्कम् Col

— मधु n Col — मधुभावः Col — मधुमती

Chandom — मधुमाधवी Col — मध्यमा L

— मध्या, मध्यम् Col a kind of Vedic m.

मध्येज्योतिस् f Prāt a kind of n. मनहेसः Col

— मन्त्रिणिजा (?) Brutab — मनोरमा Col

— मन्थानः Col — मन्दभाषिणी L, मञ्जुभाषिणी

— मन्दरः Col — मर्षिका Prāt —

महाचपला Col, Ping, Sch — महापङ्क्तिः Prāt

— महापदपङ्क्तिः f Prāt — महाभाषिका Col

— महाराष्ट्रम् Col — महाविपुला Ping, Sch

— महावाहता mfn Prāt, Anukr — महावृहती

RPrāt

महालक्ष्मी

Col

महासतोबृहती

RPrāt, RAnukr

महासतोमुरवा

RPrāt

मही

Col

मागधी

VarBrS

माधविका

Col

मानिनी

माणवकम्, माणवक-

माणवकक्रीडितकम्

क्रीडम्, माणवकक्रीडनकम्, माणवकक्रीडा, L Col

मातलिमाता

Col

माताधारम्

Col

मुकुलम्

Ked

मूषकः

L

मृगी

Col

मृगेन्द्रः

Col

मृदंगकम्

Ping, Sch

मृगेन्द्रमुरवम्

Col

मेधवितानम्

Ked

— मेघविस्फूर्जिता Ned — मोहनकम् Chandon

— मोदकम् Col — मौक्तिकदामन n Col

— मौक्तिकमाला Col — यमकम् Col —

— यवमती Ping, Col — यवमध्या —

— युग्मविपुला Ned — योधः Col, (accord to

ganar 2.26 योधाम) — रण्डा Col —

— रमणा Col — रमणी Col — रम्भा

Col — रसः (ifc f आ) Ping — राज् m rat

— रामा L — रुक्मवती Ping — रुचिता

॥ — रेफ विपुला Ping, Sch राविपुला — रोहितम्

Ator — लक्ष्मीधरम् (prob) Col — लता

Col — ललितापदम् VarBrS — लवली Col —

लालसा Ping, Sch — लीला Col — लीलाकरः

VarBrS, Sch — लीलाखेलम् Col — लीलावती

Col — लीलोपवती (?) Col — लोमशम्

Mid — वंशपत्रपतितम् VarBrS — वंशपत्रम् Col

(वंशपत्रपतित) — वंशस्थम् (वंशस्था ?)

Ping (वंशस्थवित) — वक्त्रम् Navyād

वनकोकिलम् Chandom — वनमाला Col

(prob) वनमालाधरम् — वनमालिका Ping,

Sch — वनिता Col — वरतनू Ping —

वरयुवति, वरयुवती f Ping — वरसुन्दरी Ping

वरीधरा L — वर्णिकदण्डकः, वर्णिकदण्डकम्

VarBrS — वर्णमात्रा Sāh — वधमानम् Col

वर्षिका Midānas — बलुरि, बलुरी f Col

वसन्तः Col — वसन्तमालिका Ping —

वाजिवाहनम् Col — वाणि f — वालोमी

Chandom — वानवासिका Col — वारि n RPrat

— वासना Col — वासन्ती Col —

विच्छन्दस n L — विद्याधरः Col —

विद्युन्माला 'Srutab, etc — विद्युल्लेखा Ked

— विपरीतपथ्या Col — विपरीतारण्यानकी Col

— विपरीतादि n with वक्र Ked — विपरीतानाः

with प्रगाथ RPrat — विपरीतोत्तरम् with प्रगाथ

RPrat — विपिनतिलकम् Col — विभानरी Ked

— वियल n VS — वियोगिनी, वैतालगीय

— विवासिनी VarBrS — विशेषिका Col —

विश्लोकः Ring, Col — विष्टारः — विस्मितम्,

विस्मिता Col — वृत्तम् (ifc f आ)

Nāvyād, arBrS — वृत्ता Col — वृत्ता Cat

(v.l. वृत्ता) — वृषन् m EPrat — वेगवती

Ring — वेष्ट्या Col — वैताली Chat, Sch

— वैतालीय mfn VarBrS — वैश्वदेवी 'Srutab

— व्यालः Col — शकवरी TS, Kath, ChUp, etc

— शङ्कः Ked — शङ्कनारी Col — शम्भु

m Col शम्भू — शरभः Col — शक्ती —

शर्षिका Midanas — शशिकला Chandom —

शशिन् Col — शशिलेखा L —

शानवरपथ्या 'Sis, Sch — शाखा (ifc), शाखम्

— शालिनी Ping, Chandom — शादूरः Col

— शिवा L — शीर्षा Col — शुभा (only

L) — शोभा Col, लेखा — शेषः L —

शैलशिरवा Ping — शोभा Col —

शोभावती Col — शेनी Ping — शीघ्रः

Col — श्रेणिका Col, श्रेणिका — संयुक्ता

Col — सकार विपुला Ping, Sch — समवृत्तम्

Ping — समानिका Col — समानी Ping

— समु Nidānas — समुद्रतता Col (prob)

— समुद्रियम् Br — सम्मा RPrāt —

सम्मोहा Col — सम्राज् n Prāt —

सरङ्गः Col — सरित् f Nidānas —

सर्वमात्रा RPrāt, Nidānas — सर्विका RPrāt

— सारित्वनिधि m Col — सारित्वम् (ifc f

आ) Midānas — सप्तम — f TS — सान्द्रपदम्

Ked — साभ्रडिका Col — सारङ्गः (ifc f

आ) Col — सारङ्गः Col — सारवती Col

— सारु (?) Col — साङ्गः Col, सारङ्गः —

सिंहनादः Col — सिंहविक्रान्तम् Col —

सिंहविक्रीडितम् Ked — सिंहवलेकः Col —

सिंहोद्धता (Ping), सिंहोन्नता (Ping, Col)

— (prob) सिद्धकम् Col — सुकेसरम्

Ked — सुधा Ked — सुन्दरी Col

— सुपावित्रम् Col — सुप्रतिष्ठा Midanas,

Rinukr, Sch, Chandom — सुभद्रक f Ked —

सुभद्रकम् Col — सुमुखी Ked —

सुरसा Col — सुवदना Chandom — सुवर्णः

VarBrS, Sch — सुवासः Col — सुवृत्ता Ked

— सुषमा Col — सोमराजी Chandom —

सौरभकम् Col — सौराष्ट्रम् Col —

स्कन्दकम् Sah — स्त्री Col — स्थिरः

VarBrS — स्मृति f L — सुग्धरा ting

— स्रज — f Ping — स्वगति — f Red

(v.l. स्वगति) — स्ववाशिनी Prāt, Vidānas

— स्वागता Drutab — हंसपदी Col —

हंसमाला Col — हंसकृतम् Col — हरनतकम्

Red, हरिणपुत — हरिगीता Col — हरिणी

Ping — हारिका Prāt — हल्लमुरवी Ping

— हारिका Col — हारी Col — हारीतबन्धः

Col — हारकः, हारकम्, हारः, ह — Col (consist-

ing of 4 Pādas of 24 syllables each) संकृति — f

Prāt, Col _____ (consisting of four Pādas or quarter-

verses of eight syllables each) अनुष्टुभ, प् f RV

10.130.4, etc _____ (consisting of four verses of four-

teen syllables each) उद्द्विजि _____ (consisting of

12 8 12 8 syllables) सतोबृहती ŚBr, Kāth, Ping

_____ (consisting of two Pādas of 8 and of two Pādas of

12 syllables alternating with each other) सतः पाङ्क्ति

f Ping _____ (four times -- vvv-vv-v--) वसन्तातिव-

कम्, वसन्तातिवका Ping _____ (four times v-v--)

चतुर्गणितिका

(four times one long or

two short syllables) उक्ता _____ (in which every

Pada is 4 syllables longer than the preceding) पद-

चतुर्वक्त्रम्

Col

(narkuṭaka)

गीतकम्

WarBr. St. 104.52 _____ (of 5 Padas of 5 syllables each)

पदपाङ्क्तिः

f Prat

a kind of m. of four lines (hav-ing every two lines the same) अपरवक्त्रम् a kind ofm. of two lines

आद्या

a kind of n. (one of the class-es occurring in the Sāma-veda) साम्नी f a kind of m.

with unequal Pādas विषमपदम् Ping a kind of Prakrit

m. दोहडिका Chandom (दोहा) द्विपदिका, द्विपदी

Col पद्मावली Col प्रज्जटिका

Col मातुली Col a kind of the Ārya m.

आयगीति f कुलीना जघनचपाता

संगीति f Col रौम्या Col a kind

of the Iti-jagati m. कुटिलगति f, चन्द्रिका

विद्युत् f Col सुनन्दिनी Col, मञ्जुभाषिणी

a kind of the Iti-sakvari m. (consisting of four verses)

of fifteen syllables each) उत्सरः a kind of the

Atrashti m. आवितथम् — क्रान्ता — पृथ्वीभरः

(?) W a kind of the Pandaka m. डाङ्का W a kind of

the Sarkari m. (of four lines each ^{containing} ~~containing~~ fourteen

syllables) अपराजिता a kind of the Vtkriti m.

भुजंगविजृम्भितम् Col a kind of the Vaitaliya m.

उदीच्यावृत्ति f a kind of Vikriti m. अख्वात्तलितम्

a kind of Ushnih m. तनुशिरस f a kind of Vedic m.

विराट्कामा Prāt the m. also called ~~विराट्कामा~~

चन्द्रमाला v.l. for इन्दुमाला a m. employed at

th Atirātra रात्रिच्छन्दम् n SāṅkhBr ' m. goddess '

(Gayatri) छन्दो देवी Heat a m. (like that in

SV 1.187.1) of the class ushṇih अनुष्टुबग्भा Prāt

a m. measured by feet गणच्छन्दसः n — गुणवृत्तम्

m. measured by the number of prosōdial instats

मात्राछन्दसः n Col a m. consisting of 10 trochees

वृत्तम् (ifc f आ) Col the m. of men

मनुष्यच्छन्दसम् 10 n. personified छन्दः पुरुषः

AitAr 3.2.3.2 & 4. m. regulated by the number and quality

of syllables अक्षरछन्दस n. the m. suited for men

पुरुच्छन्दसम् Br a m. used while eating the sacri-

ficial food अक्षरच्छन्दस n Lat, Brāhy of excellent

words and meaning; and n. उदारवृत्ताधिपद mfn 1.2.45

one to whom the Jagati m. belongs जगच्छन्दस mfn 4.

87, 17, SanhSr one whose share is a m. छन्दोभाग

दांसि
mf(आ) n AitBr 2.18 a particular class of m. दापरच्छं

n pl idanas a particular form of Pañkti m. विष्टारपंक्ति

f S, RPrat a particular form of the Īryā m. र-कन्धः

Col a particular form of the Gayatri m. सावित्री Ked

a particular form of the Pañkti m. (12 + 8 + 8 + 12 syllables)

संस्कार पङ्क्तिः
११७

f RPrat (esp) a particular kind of

common epic m. रत्नोक्तः SBr, KaushUp, MTh, etc a parti-

cular m. छन्दोविक्षेपः a particular representation of all

the possible combinations of a m. in such a form as to

present a fancied resemblance to mount Meru मेरुप्रसारः

AgF a particular Vedic form of the Trishtubh m. विशद्वि
स्थाना

Virat a particular Vedic m. consisting of four Pādas of

ten syllables each विराज् m. a poem composed in

one and the same m. संघातः (rarely संघातम्

ifc f आ) Kāvyaḍ a poem written in one m. कलापः

(a m.) regulated by more मात्राकृत mfn L relat-

ing to m. छान्दस mf(ई)n ANukr, Sch relating to

the Pankti m. पाङ्क्ति mf(ई)n VS, TS, AitBr relating

to the Sato-bṛihati m. सातोब्रिहित mfn Laty the same

m. एकवृत्तम् Sah shout of joy (as V. of a m.)

संस्तुभ् f 18, संस्तोभः, संस्तोभस् (with or

without मकुलम्) ArshEr a stanza composed in

Giti m. गीतिका Kathās 117.109 (with reference to

65f) the state of the m. of a sacred hymn छन्दसवम्

Ch p 1.4.2 a Sūtra composed in the Giti m. गीतिसूत्रम्

Sūryas (on Āryabh) Introd 43 a term for the first

tetrastich in the m. Shat-pada काव्यम् two kinds

of m. स्तुति Col two kinds of m. शशिवेदना Chandom,

Śrutab, etc a uniform m. समवृत्तम् the Ushnih m.

उष्णिहा

RV 10.130.4, TS the Utpalini m. चन्द्रिका

a variety of Āryā m. (consisting of four lines of twelve,fifteen, twelve and eighteen instants) उङ्गीति f avariety of the Brihati m. उपरिबृहती a variety ofthe Gayatri m. (containing two lines of six syllables andone line of seven) हृसीयसी TS, Anukr variouskinds of m. स्वराज् f AV, Br, etc a Vedic form ofthe Trishtubh m. विराड्-रुपा Prāt written in theAti-sakvari m. अतिशाक्वर mfn .

accompanied by rendering into Makubh metres

कु कु पकारम् ind p ^{सि} Sāṅkhya a class of m. त्रेताछन्दो

m pl idānas 1.6.3 a class of m. of four lines each

containing fifteen syllables. It has eighteen varieties

अतिशक्करी, अतिशक्करी a class of m. the

stanzas of which may extend from 4 27 to 1 999 syllables

दण्डक (१ अष्टादश्यादि) m (१८ अध्यादि)

Chandaḥs 7.33.36, Han ā p 15 a class of Prākṛit m.

षट्पदिका Col a collective n. of the m. Kṛiti,

prakṛiti, ākṛiti, vikṛiti, sankṛit, abhikṛiti and utkṛiti

कृति f composed in different m. नानावृत्तमय

mf(इ)n āh containing beautiful m. सवृत्त mf(आ)

n Cat containing seven m. सप्तच्छन्दस mfn Sanhīp

consisting of the same m. सच्छन्द mf(आ)n VS,

सच्छन्दस mfn VS, Br, सच्छन्दस्य mfn Laty

consisting of the two m. Anu-shtubh and Ushnih

आनुष्टुभौष्णिह mfn RPrāt consisting of vari-

ous m. वैच्छन्दस mfn Laty विच्छन्द mfn

VS having m. restored to their order समूहच्छन्दस

mfn 5Dr piled with m. छन्दाश्चित mfn 6ulbas 2.81

said to be a name of two m. येनिष्ठा a verse cont-

aining various m. विच्छन्दस f 1 Scil. त्रैय

AitDr .

'metre - book ' 8V 1 छन्दोग्रन्थः Vyāyam 9.2.6

Sch, छन्दसिका .

metrical 113 छन्दस्य . (Pan 4.3.71 4.93, 140 ,

Vartt 1) 1V 9.113.6, 1S 1.6.11.4 — छन्दोनामः 10

4.24, छन्दोनामन् 1S 4.24 , Sch — मिताक्षर Vir,

Prāt .

the being metrical छन्दसत्वम् consis-

ting of m. lines (as a hymn) गण्य (Pāṇ 4.4.84)

RV 3.7.5 consisting of 12 m. instants द्वादशमात्र

Amṛitīp containing a succession of Padas or m. feet of

the same number of syllables समाक्षर पदक्रम MW

(prose) free from m. passages वृत्तबन्धोज्झितāh m.

science छंदःशास्त्रम् Pāṇ 1.3.7, = छन्दःसार

छन्दसु n MundUp 1.1.5, Sh 1.2887, Pāṇcat, Grut,

= छन्दोग्रन्थ Nyāyam 9.2.6 , Sch

छन्दोविचिता = (छन्दोग्रन्थ) Pāṇ 1.3.7

not m. अपाद — अमात्र MāṇUp one familiar

with m. science छान्दसीमः Brutab 19 religious

doctrines declared in m. form by an inspired sage (of

Agastya-gītā , Bhagavadgītā (often called Gītā, Prab

6. $\frac{9}{10}$ | etc) āma-gītā , āiva-gītā) गीता a syllable

regarded as the m. unit छन्दोमानम् (g अङ्गमनादि)

Śāṅkh' 1.13, (ifc) Pāṇ 6.2.176 , Tās .

metrically short

रुस्य

mf(आ)n āś, Frāt,

Pān. etc .

धानिका

metropolis n

राजधानम्, राजधानकम्, राज

L

, राजधानि

MBh, Kāv, etc .

nettle (as of horses) n मन्त्र m, fr,

मन्त्र f .

nettlesome adj कुष्मिन् , etc .

Mishelia campaka चाम्पेयः SārngP

हेमाङ्गः Susr — शैवः Bh 3.11569

कटु m L — कण्ठः L — काष्ठगन्धः

L — कुरुमाधिपः, कुरुमाधिराजः L — दीघपुष्पः

L — नागपुष्पः L — पीतपुष्पः L —

पुष्पगन्धः L — प्रियसंदेशः L —

अमरातिथि m L — रम्यः L — वरलब्धः

L — शीतलः (only L) — शीतलच्छादः

L — इट्टु. माहिन् m L — पट्टपदातिथि

m L — सुभगः L — सुरभि m L —

स्थिरगन्धः L — स्थिरपुष्पः L —

रत्नपुष्पः L — हरणः L — हेमपुष्पः,

हेमपुष्पकः (only) — हेमपुष्पकः (only)

— हेमाक्षः L .

' lamp-flower,' *Michelia* ^a ~~campaka~~ दीपपुष्पः L V.

^a ~~campaka~~ (bearing a yellow fragrant flower) चम्पकः

Sh, , etc the plant . ^c ~~campaka~~ उग्रगन्धः the bud

of M. ^{फली} ~~campaka~~ गन्धमोहिनी, गन्धः L — बहुगन्धा

L the campa (a tree which bears a yellow fragrant flower

. campaka) कुरुमाधिपः, कुरुमाधिराजः L the

champac flower (M. champaca) अतिगन्धः ____ (" .

champaca) अतिगन्धः .

mid adj माध्य TS .

in mid-air गोममध्ये ind. Vikr .

W. applied to midday पीतारुणः

I .

midday n मध्याह्नः in, etc — मध्यंदिनः

IV, etc, मध्यंदिनम् I — (personified as a son

of Pushpārṇa by Prabha) मध्यंदिनम् — मध्यम्

(with अह्नः) — अह्नः — अर्धदिनः —

अर्धभास्करः — अर्धरत्नम् —

उद्दिनम् — दिनमध्यम् — पृष्ठतापः

MBh ..

belonging to midday माध्यंदिनम् — (३) n, etc

— मध्यंदिनीयम् — माध्याह्निक

mf(ई) = MarkP m. ablation मध्याह्नस्नानविधि n rat

m. business मध्याह्नकृत्यम् rat, मध्याह्नक्रिया m.

duty मध्याह्नकृत्यम् rat, मध्याह्नक्रिया m. is past

युगान्तरम् आरुढः सविता m. observance

मध्याह्नकृत्यम् rat, मध्याह्नक्रिया m. sacrifice

मध्याह्नसंवनम् tathās the n. Sandhya मध्याह्नसंध्या

RTL 07 the n. sun मध्यादित्यः m. time

मध्याह्नकावः Kathās, मध्याह्नवेला Pāncat

मध्याह्नसमयः Pāncat — मध्यदिनसमयः Pāncat

to n. आमध्याह्निकम् ind usual at the m. oblation

माध्यंदिनीयम् mf (आ) n 3r3, माध्यंदिनीयम् burnt

by the m. sun माध्यंदिनार्कसंतप्तम् mfn Kavyād .

middle n मध्यम् (मध्यः ४ अधर्चिदि) IV,

etc — मध्यमम् nPrat — विमध्यम् IV —

अभ्यन्तरम् 1ak, etc — अधमात्रम् Prat, etc

— उदानम् L — क्षणः L — गर्भः IV,

— नभ्यम् 3r — बलम्, बलम् IV

L, = अवलम्ब (as connecting the upper and

lower parts of the body) विलम्बः, विलम्बम् L

विशयः Sulbas शौचार्थः harnas.

being in the middle मध्यवर्तिन् mfn Kāv, Kathās,

मध्यविवर्तिन् mfn L मध्यग mf(आ)n (with

gen or ifc h, Kāv, etc मध्यगत mfn h, Kāv,

etc मध्यस्थित mfn Kathās मध्यमस्थ

mfn g ब्राह्मणादि ' ' (an intercessor) मध्यमशी

m 10.97.12 मध्यम mf(आ)n ,etc

मध्यस्थ mf(आ)n Yājñ, etc — विधुवत्

mf(आ)n, KitPr, etc, विधुवत् being of a m. condition

मध्यस्थ mf(आ)n etc, Kav being in the m. of any-

thing वैधुवत् mf(ई)n SBr, Āpast celebrated in the

m. of the rainy season माध्यावर्ष mf(आ)n Vir prob.

' driving in the m. ' (between gods and men) मध्यमवाह

mf(आ)n eaten in the m. (a term applied to any medicine

taken in the m. of a meal) मध्यभक्त mf(आ)n Susr fallen

in the m. मध्यपतित mf(आ)n Pāṇ 1.1.71, etc from the m.

मध्यतः ind W, etc going in the m. मध्यग

mf(आ)n (with gen or isc) Bh, Kav, etc _____

मध्यगत mfn Bh, Kav, etc good in the m. सुमध्य

mf(आ)n having bhavat in the m. भवनमध्य mf(आ)

n GrS having no m. निमध्य mfn holding m.

between two extremes समान mf(आ)n BhP in the

m. मध्ये ind _____ मध्यतः ind W, etc _____

मध्या ind 1.82.2, etc _____ अन्तर ind _____

अन्तर ind (as a preposition with loc) _____

अन्तर् ind (with gen) — अन्तरा ind —

अर्धे loc ind 'ak — निष्ठा ind (स्वरादि)

L in the m. of अन्तर् ind ifc in the m. of an inflec

-ted word अन्तःपदम्, अन्तःपदे ind Prot to in the m.

of anything समया ind (acc or instr) in the

m. of the city मध्येनगरम् ind in the m. of

the indiya मध्येनिन्द्यान्तर ind in the m. of the

way व्यधेयम्, 3Br large in the m. बृहन्मध्य

mf(आ)n Kam ' lying in the m. ' मध्यमज्ञे 10.

97.12 _____ (a tone) तिप्रञ्च mfn 3Br 11.4.2. ff,

Prat 1.149, तिप्रञ्च mfn 3al m. and end मध्यान्त

(ibc) the m. (between two extremes) सामान्यपक्षः

MW the m. of a low मुष्टिदेशः Pariv the m. of a bow

(the part grasped) उत्सङ्गः L the m. of anything

वैष्णवतम् Apast the m. of an eclipse मध्यग्रहणम्

MW the m. of an elephant's face वाहित्यम् L the m.

of an elephant's goad मन्या m L ' the m. of arm '

(the elbow) भुजामध्यम् L the m. of the back

पृष्ठमध्यः MBh, etc the n. of the body मध्यदेहः Susr

' ——— ' (waist) देहमध्यम् Ratnāṭṭh ———

मध्यदेशः MBh, Kav, etc ——— मध्यः, मध्यम्

(ifc f आ) Gr, etc ——— मध्यमः, मध्यमम्

MBh, L, etc ——— मध्यभागः Bhartr — (esp) + + + +

मध्यस्थलम् (ifc f इ) L the n. of the breast

असहम् L the n. of the rainy season मध्यावधिम्

Br, Gr, etc the n. of the sky मध्यम् (with or scil.

नभसस्) Mn, Bh the n. of the three regions of life

अन्तरिक्षम्, अन्तरीक्षम् (in the Veda) the m. of

the three spheres of life अन्तरिक्षम्, अन्तरीक्षम्

(in the Veda) the m. of the tongue (said of the

organ of the palatals) मध्यजिह्वम् Aprāt the m. of

the year मध्येच्छन्दसः (prob n) PārGr 3.3.5, Sch

paronomasia in the . of the 4 verses of a stanza | as in

Bhatt 10. 5) पादमध्यममकम् placed in the m. मध्यम

mf(अ/)n , etc reaching to the m. of thighs अधोःशिरः

mf n relating to the m. मध्यमीय mf n ग्राहादि

माध्यम mfn SankhBr, Gr3, Pat relating to the m.

region (i.ee the atmosphe e) माध्यमक mf (माध्यमिका)

n standing in the m. मध्यमेष्ठ (Haitr8) मध्यमेष्ठा

(१) मध्यमेष्ठेय (Haitr8) mfn — नभ्यस्थ mfn

the state of being in the m. मध्यता th thick in

the m. स्थूलमध्य mf (आ) n Susr with bhavat in the

m. भवन्मध्यम् ind in 2.79 to place in the m. मध्ये क

Kull on in 4.80 to take in the m. अन्तरी कृ

अन्तरीकरोति ह Hariv .

middle adj मध्य f(आ) Prāt, Kathāp

मध्यम f(आ) Dh, (i.e. being of a

middle kind) मध्य f(आ) Lāṭy, n, Susr, etc

(i.e. being of a middle quality) मध्य f(आ)

Lāṭy, n, Susr, etc (i.e. being of a middle size)

मध्य f(आ) Lāṭy, n, Susr, etc मध्यवर्तिन्

Kāv, Kathās, मध्यविवर्तिन् L मध्य

being of a middle kind मध्यस्थ f(आ) h,

Kāv belonging in a m. state मध्यस्थ Kām born in

the m. region

गोजात (Gay) 6.50.11, 7.35.14

10.53.5 the elimination of the m. term of an equation

मध्यमाहरणम्

Col fallacious m. term

हेत्वाभासः

Nyāyas, Tarkas, Sarvas having a m. position (in any

caste) मध्यन्य

L having a m. rank

(in any caste

etc) मध्यन्य

L (in music) the m. scale

ग्रामः
मध्यमः

Samgīt having the Svarita accent on the m. syllable

मध्यस्वरित

Prāt, etc

having the Udatta or acute

accent on the m. syllable

मध्योदात्त

Prāt

the m. char-

actor in plays मध्यमः IN 473 m. condition मध्यमानः

a m. course मध्य (आ) (with वृत्ति) a m.

finger मध्याङ्गुलि f L, मध्याङ्गुली — मध्या L

the m. line मध्यरेखा vidhantās the m. note मध्यमः स्वरः

Mālav 1.21 the m. pace of elephants neither quick

nor slow स्थूलोच्चमः 'is the m. part मध्यभागः

Kathas the m. part of a bow धनुर्मध्यम् L (लस्तक)

m. part of anything उपस्थः , , , , AitBr, ,

etc — मध्यादेशः 'SrS a m. place मध्यस्थलम्

(ifc f इ) L a m. region मध्यस्थलम् (ifc f इ)

L the m. region of the sky (between Udanvati and Prady-

aus) पीतुमती (-with द्यौस्) AV (in astron) m.

shadow मध्यच्छाया MW m. side साधारणपक्षम् MW m.

space मध्यदेशः Ir3 the m. syllable मध्यगतम्

Crutab (in alg) the m. term मध्यः, मध्यम् Col

the m. term of an inference व्याप्यम् L the m. wor-

ld मध्यलोकः (between heaven and the nether

world) मध्यमलोकः next oldest to the m. अनुमध्यम्

Pāṇ 6.2.189, 9ch occupying a m. place मध्यन्म L

occupying a m. position साधारण f(इ or आ) fusr,

Kāṇ, VarBr occupying a m. position with the arm

बाहुमध्य MDh of a m. kind मध्यम f(आ) TS,

etc of a m. quality मध्यम f(आ) TS, etc of a m.

size मध्यम f(आ) TS, etc of m. sort मध्यतः

ind Gaut on whom none is the m. one अमध्यमासः (Wed)

m pl 5.59.6 the soul in its m. existence between death

and regeneration अन्तराभवदेहः, अन्तराभवसत्त्वम् spoken

in a m. tone (not too loud and not too low) मध्यमस्वर

1. taking the terminations of the m. voice आत्मनेपदिन्

Pāṇ. , Corr. , आत्मनेभाष Pat the terminations of the

m. voice आत्मनेपदम् भाषा
Pāṇ. 1.4.102 - 3.12, आत्मने

Pāṇ. 6.3.7, Kas̄ .

middle-age n मध्यमवयस n Ser .

middle-aged adj मध्यमवयस्क W — मध्यवयस

Hariv — अधिवृद्ध f (आ) L — (as a

woman) प्रौढ .

a middle-aged man वयोधा m W .

middle-born adj मध्यमजात — माध्यम

मध्यम f(आ) Venis .

middlenest adj मध्य f(आ) War, Wagh —

मध्यम f(आ) , etc — मध्यमक f(इका)

Pricch — मध्यमजात — मध्यमीय ३ गहादि

माध्यम Sankhār, Grā, Rat — विष्णुवत् ३,

Pricch, ३, विष्णुवत् — वैष्णवत् f(ई) ३,

past .

(music) the middlemost of the 3 scales मध्यमः

Sangit the m. penalty मध्यमसाहसः Mn 8.138.263 the

m. prince (whose territory lies between that of a kind

seeking conquest and that of his foe) मध्यसः Mn 7.155

having a middle-sized body मध्यशरीर mfn Gusr

a m. leaf मध्यमपत्रम् MaitrS .

middling adj मध्यम f(आ) ३३, etc — मध्य

f(आ) Laty, ३३, Gusr, etc — विमध्यम Jatakam

— मध्यस्थ f(आ) ३३, Kav, etc — कुलाकुल

— वात्त ३३, ३३, ३३, etc — सम f(आ) ३३, ३३, etc

— समान f(३, आ) ३३ .

better than middling सुसम f(आ) Varṇa

' having a m. scent (?) ' (the mango tree) मध्यगन्धः

L m. and excessive मृदुमध्याधिमात्र Vogaś a m. dis-

मध्यमानः; ~~मात्र~~
tance मृदुमध्याधिमात्र ^{Varṇa} m. excessive मृदुमध्याधिमात्र

Vogaś very m. सुमध्यम f(आ) Kam .

belonging to the midland country मध्यदेश मfn

living in the m. country मध्यदेश mfn the

m. country मध्यमः L, मध्यदेश of m. origin मध्यदेश।

mfn .

midnight n ~~4~~ I अधिरात्रः in, etc — मध्यरात्रः

मध्यरात्रि f Br, in, etc — मध्यमरात्रः lit Br,

Kaus' — मध्यमा L

अर्धनिशा — क्षणार्धम् Sūryas —

निःसम्पात L — निशीथः MBh rarely निशीथम्

निशीथः (m.c.) W — महानिशा f in, महानिशा

BrahmavP, Tithyāḍ, Heat, etc — (according to some

also) महारात्रम् Śaṅkh Br (rs, h) महारात्रि

महारात्री L — सर्ववसारः — सुपूजनः

R .

at midnight मध्यरात्रौ inc — अनुनिशीथम्

ind Hir — सुप्तजने रात्रौ happening at n.

आधरात्रिक mfn Sūryas m. cry चिन्ताक्ति the

time after n. महारात्रम् ²⁻ Bankhor, SrS, BhT, महारात्रि

f महारात्री L .

midnight 2 I आधरात्रिक Sūryas .

midst n मध्यम् IV, etc, मध्यः अर्धचदि

विमध्यम् RV .

being in the midst अन्तःस्थ, अन्तस्थ mfn

अन्तरात्के
33r, etc in the m. मध्ये ind — अन्तरात्के, &

loc ind from the m. of मध्यात् ind R, Hariv, etc

in the m. of मध्येन ind with gen acc or ifc 33r, 13h,

etc — संस्थे loc — हिरुक् ind I 'in

the m. of the sea ' मध्ये समुद्रे into the m. of मध्यम्

ind with gen or ifc 13h, Kav, etc int the m. of anything

समया ind (acc or instr) IV into the n. of the

armies अन्तःसेनम् ind lyin in the n. मध्यपति

mfn Pan 1.1.71 , Sch — मध्यशायिन् mfn ajat

the n. there of तन्मध्यम् out of the n. of अन्तर

ind ifc situated in the n. of that तन्मध्यस्थ mfn

standing in the n. of कूटस्थ (in comp) mfn Ph 1.

11.36 through the n. of मध्येन ind with ren acc or

ifc SBr, MBh, etc .

mid-way अर्धमार्गे loc ind Kathās, अर्धोद्ये

loc ind ApSr — अधपथे loc ind Yājñ 2.196 .

in mid-way अन्तराले, अन्तरालके loc ind .

midwife n साविका — उपसूतिका VarBrS

— धात्री Hit 4.61 — गर्भग्राहिका Kathās

34 — कुलभृत्या — वृद्धमुनति f. ivyāv .

midwifery n कुमारभृत्या Page 3.12

गार्भविशेषज्ञम् L — बालतन्त्रम् L .

skilled in midwifery प्रजननकुशल nfn Susr.

mien n — मुरवाकारः R — मुरवेरवा Prasannar

— नीकाशः MBh.

bodily मे mien इरीराकारः (Mēlatīm) इरीराकृति

f (Pat).

might n I प्रभावः (ife f आ) Mn, MBh, etc —

विभवः R, Kālid, VarBrS — वैभवम् — विभूम्

m TS — प्रभवः L — भूति f RV, etc —

विक्रान्तम् MBh, R — विक्रान्ति f Rājat — महिमन्

m RV, etc — महित्वम् RV, VS, etc, महित्वनम् RV

— महत् n SBr, ĀsvGr — महन् n RV —

महत् n RV, AV, Br, Up — प्रबलता Rājat,

प्रबलत्वम् Kull — बलम् (बलः ६ अध्यादि)

RV, etc — शक्तिमत्त्वम् Ragh — शक्ति f RV, etc

— आशक्ति f L.

II ऐश्वरम् BhP 10 ____ (whether human or supernatu-

rel, ^{es} specially applied to the power of Varuna-Mitra and

Indra) क्षत्रम् (gana अधिचादि) sg. and pl RV, AV,

VS, ŚBr 2.11 — गुण — रहि — वयस् n

RV, AV, VS (often with बृहत्) — शम्बरम् Naigh 2.9

— शलस् n RV, AV — शाकः RV — शैर्मम्

ŚBr, etc — शी AV, etc — संवृद्धि f Śis.

endowed with resistless might (the Maruts) धृष्यवोजस्

mfn RV excessive m. महाविभूति f BhP great m. सुप्रत भावः

R — महौजस् n W having the greatest m. वर्षिष्ठ

mfn RV manifestation of m. विभूति f Kāv, Kathās, etc

— सम्भूति f BhP (Sch) the m. of a great lord

विभूति f Kālid, Pañcat, Kathās, etc the m. of a

king विभूति f Kālid, Pañcat, Kathās, etc the m. of

royalty राज्याविभूति f (BhP) of great m. वृद्धमहस

mfn RV — महानुभाव mf(आ)n MBh, R, Pañcat, etc

— (said of Mitra-Varuṇa) प्रमहस mfn RV possess-

ing great m. भूरिधामन् mfn Kir — महाविभूति mfn BhP

— (said of Vishṇu) महाविभूति mfn MBh possessing m.

सप्रभाव mf(आ)n Kathās — वीर्यवत् mfn RV,

etc superhuman m. वैभवम् MW terrible in m. उग्रवीर्य

क्रुश
mfñ MBh to try with all one's throat i.e. m. परमकण्ठेन

Lāty with all one's m. सर्वशक्त्या ind — सर्वयत्नेन ind

— सर्वप्रयत्नेन ind Heat — परं शक्त्या — भरेण,

भरात् ind Kād — यथाप्राणम् (MBh) यथाप्राणेन

(R) ind — यथान्वितम् ind AV, MBh, etc — यथात्साह म

ind 'SrS, Mn, etc' यावद्वत् ind Tār, Comm — यथावत्

सर्वरश्मेः ind 'whose m. is sacrifice' (N. of Vishnu)

यशनीमः BhP with m. वह्णावत् ind RV — शवसा

ind.

. 'might-bearer' n (N. of a brāhman) बलधरः

Kathās

'might-bearing' (powerful, strong) adj बलभार

MBh.

mightier adj महीयस् Up, MBh, Kāv, etc —

बेलायस्तर Kam — भूयस् RV, etc —

दाशीयस् RV.

mightier than बलिष्ठ (abl) Ragh.

mightiest adj बलवत्तम RV, AV, etc —

बलिष्ठतम AitBr — बहिष्ठ Br.

mightily प्रासहा ind RV, TS, Br —

बाढ mfn RV — महोभिः instr pl — मह्ना,

महभिः — वाजेभिः ind — शच्या, शचीभिः instr

— सहस्रवत् ind RV — सहोभिः ind —

शवसा ind.

mightiness n ब्रह्मत्वम् Say — महता ChUp

— महत्त्वम् Up.

mighty adj I प्रभवत् f(अनी) MBh, Kāv ,

प्रभावत् MBh, Kethās — प्रभावित Kām, प्रभाविन्

‘Sis — प्रभु RV, etc — विभु or (Ved) विभू

f(ऊ or की) RV, etc — विभाविन् ‘Sis — विभूतिमत्

Bhag, Bhp — महानुभाव f(आ) MBh, R, Pañcat, etc

— विभूत — विभूति RV — विक्रान्त MBh

— बृहत् f(अती) RV, etc — महात्मन् MBh, R,

Pāṇcat, Susr — महिन f(आ) RV — महिन

RV — माहिनावत् — मह् f(इ or = m) RV, VS,
मह

~~कृजस्विन्~~ RV — कृजस्विन् Pāṇ 5.2.114, MBh, etc

— कृजस्वत् Pāṇ 5.2.114, Ragh, etc — कृजित MBh,

Bhag, Ragh, Hit, etc — प्रबल f(आ) MBh, Kāv,

etc — प्रबलवत् MBh — प्रबलतर Prab —

बलवत् VS, etc — बलिन RV, etc — शक्तिम्

Mn, MBh, etc — शक्वन् f(अरी) VS — शग्म f

(आ) RV, AV, VS, Br, Kauś, शङ्ख f(आ) RV, AV,

SB̄r — शक्तिष्ठे L — शाक्नि RV — शम्बर

VS, AV, TBr — (applied to various gods, but esp. to

Indra) शक् f(आ) RV, AV, TBr, Lāt̄y.

II अनजीमस् Śis 3.4 — अलधीमस् Śis 2.58

इन — इन्द्रिमावत् TS, VS, SB̄r, Kāt̄yŚr, इन्द्रिमा ^{विन}

TS — उग्र — उच्चण्ड Bālar, Prasanna —

उत्साहिन् Pañcat — त्रष्टु m RV (Śāy) —

पेखर f(इ) MBh, BhP, Kathās, etc — दृढ

(दृढ) MBh, Kāv, etc — द्विबहस् RV — निषह RV

— प्रवृद्ध MBh, Vār — प्रसृत U'ttarar, Das,

Kathās — प्रासह RV 1.129.4 — प्रौढ Kāv,

Kathās, rañcat — बहणावत् — बहु f(वी, ५)

AV, etc — बाढ (only ibc) RV — ब्रध्न

Naig: 3.3. — भूरि RV, etc — भृश MBh,

etc — महस्वत् ChUp, BhP — महारूपद Hariv

— महोदार W — मेध्य f(आ) AV — महु

RV (महत Say) — वमस्वत् RV, Vā — वमावत् —

वामिमु RV 8.19, (Prob) वमस्वत् — विरश्नि RV, AV,

VS — विवृद्ध SvetUp, MBh, etc — विशात् f(आ)

/or also इ) MBh, Kāv, etc — विस्तारिन् Hariv, Kāv,

Pur — विहामस् RV, AV, 1Ar — वृषभ RV, AV

— वृषन् RV, AV, VS, Br — वृष्ये RV, —

(applied to Parijānya) वृष्यावत् RV 5.83.2 — वृषि

RV — इचीवत् (often in voc) इचीवसु (only in voc)

RV — इवसावत् इवसिन् RV — इववस् RV

— इमीवत् RV — सवीर्य TS, Kath, SāṅkhGr

— सह f(आ) RV — सहत् RV 8.40.1 —

सहस् RV — सहसान् PV — सहसिन् RV

— सहस्य RV, AV — सहस्रवत् RV, AV, Bhp

— सहावत् RV, सहावन् RV — सहुरि PV

— सहोवन् AV — सहन् SBr — साह RV.

उरुदस,
abounding in mighty deeds | उरुदसस् RV, उरुदसि स्म

RV, VS accomplishing m. actions सुदसस् RV to be m.

त्राध् RV carrying a m. weapon महावध् RV 'do-

ing m. acts' (N. of sev. kings) बृहत्कर्मन् m Hariv, Pur

'earth-bull' i.e. a m. king क्षमावृषः Rājast 5.126

exceedingly m. महाप्रभाव् f(आ) MBh, Prab grown m.

उच्छ्रित MBh, Kathās, Mn, Hit, etc — बहुजात Nir

having a m. car वृषरथ RV 'having m. deities' (N.

of a Rishi) उग्रादेवः RV 1.36.18 ~~RV 1.36.18~~ having m.

sans उग्रकुत्र RV 8.67.11 making m. प्रभावीयत्

Das m. and subtle (as god who sustains the universe and

an atom) स्थूलसूक्ष्म MW a m. deed बलकृति f Nir

m. in form (said of Śiva) महारूप MBh m. in sacrifice

मन्त्रासह RV a m. lion सिंहवज्रः Pañcar a m. X/

lord सत्पति m RV, AV — उग्रेशः a m. man इर

PV, etc — आत्मनीरः I, बलवत् m. (mostly said

of Agni) सहसावत् PV, सहस्रवत् the m. one वज्रः वज्रम्

RV, etc m. (said of the Maruts) प्रतनस RV 'm. sea'

(the ocean) महाजिह्वः MaitrUp, R, etc a m. weapon महाजिह्वः

MW more m. बलीयस् SBr, etc, बलीयस् MBh —

सहीयस् RV, Kaś, BhP, सहीयस् RV most m. बलीयस्

SBr, etc, बलीयस् MBh — इमिन्तम् RV — सहिष्ठा

RV — सहीयस् RV, Kaś, BhP, सहीयस् RV possessing

m. treasure विभूवस्तु RV 'the pre-eminently m. one'

(N, of the god of love) प्रद्युम्नः MBh, Kāv, etc truly m.

सत्यपराक्रम MBh, Kāv, सत्यप्राज्ञ TBr (Sch) —

सत्योजस् VS, TS, AV very m. बलिष्ठ SBr, etc —

महाबल f(आ) MBh, P, Hariv, etc — महत्तर

MBh, R, Kathās — महामह RV — महैजस् Mn, MBh,

etc, महैजस्क I — आशक्त I — (said of

Śiva) महाशक्ति Śivag.

to become m. प्रबलीभू प्रबलीभवति Kathās.

to migrate out to उदावस् उदावसति MBh.

migration n प्रव्रज्यम्, ~~प्रव्रज्या~~ प्रव्रज्या MBh.

migratory adj सक्रिय. Kap, Sāṅkhyak.

milch

धेनु

मदन mfn.

* milch-cow

n

पशुस्विनी

MBh, Var, Ragh

दुधा

RV, VS

धातु

f

Lāṭy 7.5.9

धेनु

सत्रीगनी

Pāṇ 3.3.71, Sch.

any milch cow

पीतदुग्धा

W

the earth consideredas a m.

क्षितिधेनु

f

Bhartr̥ 2.38

ghee in the shape

of a m. दृतधेनु f BhavP, Heat a good m. दक्षिणा

(scil. गो) RV, AV m. and bull धेन्वनुहम् n sg

धेन्वनुहौ m du ŚBr, Gaut.

mild adj मृदु f(उ or वी) VS, etc —

मृदुल Kāv, Bh., Kuval — मृदिमान्वित^W — मसृज

Kāv, Kathās, etc — स्निग्ध MBh, Kāv, etc — सूख

VS, etc — अनुग्र f(आ) RV, etc — अनृशंस f

(आ) — अप्रवर L — आनृशंस f(आ) MBh —

दान्त Br, Mn, MBh, etc — निभृत MBh, R, etc

— परुषेतर Ragh — मरात L — शान्त AV,

etc — सान्त्व R — सौम्य f(इ later आ

once in RV सौम्या) SBr, etc — स्योन f(आ)

RV, TS, Br, GrSṛS. ~~10~~

to become mild मृदुतांगम्, मृदुतां व्रज a mark of m.

character and easily led (~~one of the four~~ one of the four class-

es into which men are divided by erotic writers the ~~other~~

other three being अख्य, मृग vrishan) दाशः L m.

and violent मृदुतीक्ष्ण Mālav m. as butter नावनीत

MBh m. in speech मृदुवाच Mn, VarBrS, etc m. in

wrath मृदुकोप VarBrS m. language सान्त्वम्, सान्त्वानि ^{नि}

n pl MBh, Kāv, etc a m. remedy सामोपचारः, सामोपायः MW

m. words सान्त्वम्, सान्त्वानि n pl MBh, Kāv, etc with

m. words सान्त्वया ind BhP very m. मृदिष्ठ Pan 6.4.161,

Sch.

milderadjमृदीयस्

APrāt, Sch, Pāṇ 6.4.161,

Sch

(a day) on which the sun shines mildly मृदुसूर्यmfn

R

spoken m.सुभाप्रिन्mfn

Hariv.

mildness n मृदुता MBh, Ragh, etc —

मृदुत्वम् MBh, R, etc — मृदुभावः Hyog —

मृदिमन् m Śis, R, Rājāt — मृदु n MBh, Kāv,

etc, (also मृदु m Paṇ 2.2.8, Vārtt 3, Pat) —

मृदुणत्वम् Vām — अनृशंसता — आनृशंसम् MBh

aut 5.45 — विनयः MWB 55, etc — सौम्यत्वम्

R, Bhag. ४.

mildness and harshness मृदुपरुषगुणौ m du Kāv.

Penicum miliaceum n अणु m VS, SBr 14,

MundUp.

a field of (aṇu) Penicum miliaceum अणव्यम् Pōn

5. 2. 4.

~~5. 2. 4.~~

militarism n संग्रामिकत्वम् Das.

military adj सैनिक MBh, R, etc.

being of a military age वर्महर Ragh, Kathās a

man of the m. order युधानः w a member of the m. order

order क्षत्रम् (gana अधिचरिदि) Mn, MBh, etc a

member of the m. order (which in later times constituted

the second caste) द्वन्त्रिंशः AV, ŚBr, AitBr, KātyŚr, Mn,

etc, (ifc f आ) MBh m. accoutrement रणसज्जा MW

m. apparatus शस्त्रोपकरणम् MW m. art युद्धविद्या MW

a m. drum अनीकस्थः L m. exercise शस्त्राभ्यासः L

अस्त्राशिक्षा L m. force बलम् (बलः ४ अध्यादि)

(also pl, ifc f आ) Mn, MBh, etc m. forces साधनम्

कल्पः

(ifc f आ) Hariv, Uttar, Rājat m. form साम्प्रसारिक L

Mn 7.185 a m. musical instrument रणवाद्यम् MW

the m. order क्षत्रम् (gana अध्यादि) VS, AV, TS,

etc m. science युद्धतन्त्रम् Viddh — अस्त्रविद्या L

a m. show

अङ्कः

one who belongs to the m. order

क्षत्रवन्धु म/म W

place for m. exercise

रवदूरिका L,

रवदूरी

Gal

—

रवुरती

Vcar 6.46

superintendentof the m. forces

साधनाध्यक्षः

Pañcat (B)

the Veda ofthe Kshatriya of m. order.

क्षत्रवेदः

R 1.65.22.

